

לכו חזו

"לכו חזו מפעלות ה'" (תהלים מו, ט), התגלות נפלא מסוד גדלת התנא האלוקי רבי שמעון בן יוחאי ז"ל.

רבי שמעון בן יוחאי הבטיח, שלא תשתכח תורה מיישראל על ידו, כמובא בדברי רבותינו זכרונם לברכה (שבת קלח:): פשנכנסו רבותינו לפרס ביבנה, אמרו: עתידה תורה שתשתכח מיישראל, ואמר רבי שמעון בן יוחאי שלא תשתכח, שנאמר (דברים לא, כא) "כי לא תשכח מפי זרעו". וכמבאר בזהר (נשא ח"ג דף קכד:): 'בהאי חבורא דאיהו ספר הזוהר יפקון ביה מן גלותא'.

ועתה בוא וראה והבן נפלאות נסתרות של תורתנו הקדושה, כי על פן סמך רבי שמעון בן יוחאי עצמו על זה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו", כי באמת בזה הפסוק בעצמו מרמז ונסתר סוד הזה, שעל ידי זרעו של יוחאי - שהוא רבי שמעון בן יוחאי, על ידו לא תשתכח התורה מיישראל, כי סופי תבות של זה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו" - הם אותיות יוחאי. וזה שמרמז ומגלה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו", "מפי זרעו" - דיקא, הינו "מפי זרעו" של זה בעצמו שהוא מרמז ונסתר בזה הפסוק - שהוא התנא יוחאי. כי על ידי זרעו של יוחאי שמרמז בזה הפסוק בסופי תבות כנ"ל - שהוא רבי שמעון בן יוחאי על ידו לא תשתכח התורה, כי בזהר דא יפקון מן גלותא כנ"ל.

ביאור

"לכו חזו מפעלות ה'" (תהלים מו, ט), התגלות נפלא מסוד גדלת התנא האלוקי רבי שמעון בן יוחאי ז"ל. רבי שמעון בן יוחאי הבטיח, שלא תשתכח תורה מיישראל על ידו. כמובא בדברי רבותינו זכרונם לברכה (שבת קלח:): פשנכנסו רבותינו לפרס ביבנה, אמרו: עתידה תורה שתשתכח מיישראל. ואמר רבי שמעון בן יוחאי שלא תשתכח, שנאמר (דברים לא, כא) "כי לא תשכח מפי זרעו", וכמבאר בזהר (פרשת נשא ח"ג דף קכד:): 'בהאי חבורא דאיהו ספר הזוהר יפקון ביה מן גלותא'.

ועתה בוא וראה והבן נפלאות נסתרות של תורתנו הקדושה, כי על פן סמך רבי שמעון בן יוחאי עצמו על זה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו", כי באמת בזה הפסוק בעצמו מרמז ונסתר סוד הזה, שעל ידי זרעו של יוחאי - שהוא רבי שמעון בן יוחאי, על ידו לא תשתכח התורה מיישראל, כי סופי תבות של זה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו" - הם אותיות "יוחאי" שהיה גדול מאוד בישראל. וזה שמרמז ומגלה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו", "מפי זרעו" - דיקא, הינו "מפי זרעו" של זה בעצמו שהוא מרמז ונסתר בזה הפסוק - שהוא התנא יוחאי. כי על ידי זרעו של יוחאי שמרמז בזה הפסוק בסופי תבות כנ"ל - שהוא רבי שמעון בן יוחאי על ידו לא תשתכח התורה, כי בזהר דא יפקון מן גלותא כנ"ל.

מקורות ועיונים

א. תורה זו נאמרה בד' אייר שנת תק"ע. בשעה שיצא רבינו מברסלב לנסוע לעיר אומן להסתלק שם (לשון חיי מוהר"ן אות קפ"ז). ושם (אות קפ"ט), מובא: בדרך, בעת נסיעתו לאומאן, ענה ואמר: אף על פי כן השם יתברך עוזר לישראל תמיד, ואין דור יתום. וכמו שאמר רבי שמעון בר יוחאי, כשאמר איזה תנא "עתידה תורה שתשתכח מיישראל", ענה רבי שמעון ואמר: "לאו" (שבת קלח:), פי 'בזהר דא יפקון מן גלותא' (וזהר נשא קכד:), "כי לא תשכח מפי זרעו". ועל-כן עמד עצמו על-זה הפסוק, וגלה אז הסוד הנדפס בלקוטי א' בתחלתו, עין שם מגדלת רבי שמעון בר יוחאי.

ב. כבר בתיבות אלו, רמז רבינו את שמו של רבי שמעון בר יוחאי, שכן תיבות "לכו חזו מפעלות" עולות ל-703 ובגימטריא: "שמעון בר יוחאי" בדיוק, והדבר פלא. (שמעת).

ג. על פסוק זה דרשו חז"ל בגמ' בברכות (דף ז:), מנא לן דשמא גרים, אמר רבי אליעזר דאמר קרא "לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ" - אל תקרי 'שמות' אלא 'שמות', ע"כ. ואכן בתורה זו דורש רבינו את השם יוחאי, שרומז לפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו", ואת השם שמעון שרומז לפסוק "עיר וקדש מן שמיא נחת". ובהשמטות, נדרש גם שמו הקדוש 'נחמן', הרומז לפסוק "נחל נבע מקור חקמה".

ד. בכל מקום נקרא רשב"י בשם ר' שמעון בר יוחאי, ואילו כאן הלשון ר' שמעון בן יוחאי. ובכוכבי אור (כתב יד הרב מטשערין, הועתק בשיח שרפי קודש, ח"א אות רל"ד), הביא בזה סיפור נפלא ע"ש. והעיקר הוא, שרבינו רמז בכך, שהוא מנשמת רשב"י, ולכן, הזכיר את השם ר' שמעון בן יוחאי, ולא ר' שמעון בר יוחאי כרגיל, שכן תיבות 'שמעון בן יוחאי' עולות ל-553, כמספר שמו הקדוש 'נחמן בן שמחה', שגם הוא עולה בדיוק ל-553.

ה. לשון הגמ': תנו רבנן כשנכנסו רבותינו לפרס ביבנה, אמרו עתידה תורה שתשתכח מיישראל, שנאמר (עמוס ח, יא) "הנה ימים באים נאם אדני ה' והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים".

פי אם לשמלע את דברי ה', (שם, יב) וכתוב "ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח יושטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו", "דבר ה'" זו הלכה וכו'. תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר, חס ושלום שתשתכח תורה מיישראל, שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו, אלא מה אני מקיים "יושטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו", שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד, ע"כ. ופירש"י: הלכה ברורה - בטעמים שלא יהא בה מחלוקת. ויש לעיין: (א) מדוע גזרו אומר רבותינו ז"ל בכרם ביבנה שעתידיה תורה להשתכח מיישראל, הרי חיות העולם היא התורה הקדושה, ואיך תשתכח תורה מיישראל חס ושלום. (ב) כיצד ר' שמעון העז לחלוק על כל חכמי ישראל, שהיו שתי דורות לפניו בכרם ביבנה, ואשר הסכימו ואמרו, שעתידיה תורה להשתכח מיישראל. (ג) תוספת התיבות, שהוסיף רבינו "על ידו", אינה נזכרת בגמ', וכן לא נזכר שם, שדברי רשב"י באו בדרך הבטחה, אלא מה שנזכר הוא, שרשב"י אמר: חס ושלום שתשתכח תורה מיישראל, שנאמר (דברים לא:כא) "כי לא תשכח מפי זרעו". (ד) מה שהביא רבינו מלשון הזוהר בפרשת נשא (ח"ג דף קכד:): "בהאי חבורא דאיהו ספר הזוהר יפקון ביה מן גלותא", לכאורה, אין בזה ראיה לענין שדיבר בו מענין שכחת התורה, אלא רק אמירה שהגאולה תבוא על ידי ספר הזוהר. (ה) עוד יש להבין, שאם בכל אופן יש ראיה מהזוהר לענין שכחת התורה, במה יש בה תוספת ראיה מדברי הגמ', שהביאה את דרשת הפסוק. ונראה, שכל שאלות אלו אחת לאחת מיושבות בקטע הבא שבדברי רבינו, וכמו שנבאר בסייעתא דשמיא.

ז. רבינו בא בדבריו לענות על כל השאלות הנ"ל, ומתחילה אמר: "פי על פן סמך רבי שמעון בן יוחאי עצמו על זה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו", ולכאורה קשה, שכן רשב"י הוכרח לסמוך את עצמו על הפסוק הזה דוקא, כי דוקא בפסוק זה כתוב החידוש, שלא תשכח מפי זרעו? אמנם הביאור הוא, כי באמת קשה כנ"ל, מהי הסלקא דעתך שתשתכח תורה מיישראל, ואף שדרשו חז"ל כן מפסוקים, מ"מ לכאורה, לא יתכן כלל

וְדַע שֶׁסּוּד רַבִּי שְׁמֻעוֹן בְּעֶצְמוֹ הוּא מְרָמֵז בְּפָסוּק אַחֵר, כִּי דַע כִּי הַתָּנָא הִקְדוּשׁ רַבִּי שְׁמֻעוֹן הוּא בְּחִינַת (דְּנִיאל ד, י) "עִיר וְקָדִישׁ מִן שְׁמֵיָא נְחִית" - רֹאשִׁי תְבוֹת שְׁמֻעוֹן וְכוּ'.
(ע' בחיי מוהר"ן אות קפ"ט, ההשמטה השייכת לכאן).

ביאור

וְדַע שֶׁסּוּד רַבִּי שְׁמֻעוֹן בְּעֶצְמוֹ הוּא מְרָמֵז בְּפָסוּק אַחֵר, כִּי דַע כִּי הַתָּנָא הִקְדוּשׁ רַבִּי שְׁמֻעוֹן הוּא בְּחִינַת (דְּנִיאל ד, י) "עִיר וְקָדִישׁ מִן שְׁמֵיָא נְחִית" - רֹאשִׁי תְבוֹת שְׁמֻעוֹן וְכוּ'. [השמטה: וְעַכְשָׁיו יֵשׁ (משלי יח, ד) "נֶחֱל נִבֵּעַ מְקוֹר חֲכָמָה" (הוא רבינו זיע"א), שְׁאֲפִילוּ הָ"עִיר וְקָדִישׁ מִן שְׁמֵיָא נְחִית" - גַּם כֵּן צָרִיךְ לְקַבֵּל מִשָּׁם. גַּם כִּבְּר נִשְׁמָע שְׁאֲמַר עַל עֶצְמוֹ שֶׁהוּא 'נֶהָר הַמְטִיחַר מִכָּל הַפְּתָמִים'. (כמובא בחיי מוהר"ן אות קפ"ט, ואות של"ב)]. [ולהבין השמטה נוראה זו, ע' במילואים באריכות בע"ה].

מקורות ועיונים

שתשכתח התורה, כי אין העולם יכול להתקים בלי התורה, כמבואר בגמ' בברכות (דף סא:), ועל כרחך, שצריך לפרש את הפסוקים (עמוס ח, יב): "וְנָעוּ מִמֶּנּוּ עַד יָם וּמִצְפּוֹן וְעַד מִזְרַח יְשׁוּטָטוֹ לְבָקֶשׁ אֶת דְּבַר ה' וְלֹא יִמָּצְאוּ", כמו שפירש רשב"י, שהכוונה שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד, וא"כ לא היה צריך רשב"י לדרשת הפסוק "כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי יִרְעוּ", כי גם בלא זה ברור שלא תשכתח. אלא, שבודאי בא לרמוז, שעל ידי זרעו של יוחאי, הנרמז בפסוק זה עצמו, לא תשכתח תורה מישראל וכמו שנבאר. אלא שעדיין צריך לבאר, מדוע סברו רבנן שהתורה כן תשכתח? ונראה ליישב, בהקדמת מה שאמרו בגמ' בבבא מציעא (דף פה:): "רבי זירא כי סליק לארעא דישראל, יתיב מאה תעניתא דלשתכתח גמרא בבליה מיניה, כי היכי דלא נטרדיה [תרגום: ר' זירא כשעלה לארץ ישראל, ישב מאה תעניות בשביל שישכתח את התלמוד בבלי, כדי שלא יטרידנו בלימודו לפני ר' יוחנן בארץ ישראל]. ופרש"י וז"ל: דלא נטרדיה - כי אמוראין שבארץ ישראל לא היו בני מחלוקת, ונוחין זה לזה כשמן, כדאמרינן בסנהדרין (דף כד:), ומיישבין את הטעמים בלא קושיות ופירוין, עכ"ל.

והנה, כמו שישנו שינוי גדול כל כך בין תלמוד בבלי לבין תלמוד של ארץ ישראל, עד שר' זירא הבין בדעתו, שכדי שיוכל ללמוד מפי ר' יוחנן

ביאור

מילואים

זמן הגלות הוא רק האלף החמישי

א. לעיל בתחילת המאמר הביא רבינו את לשון הזוהר (ח"ג דף קכד:), וז"ל: ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזוהר - יפקון ביה מן גלותא ברחמי, עכ"ל. היינו שעל ידי כח ספר הזוהר נצא מן הגלות, והיינו שהתיקון לגלות להוציא אותנו משם, הוא ע"י לימוד ספר הזוהר הקדוש.

מקורות ועיונים

של משיח, כי ספר הזוהר הוא 'הממוצע המחבר' בין התורה של העולם הזה לבין תורתו של משיח צדקנו. ולכן, הבטיח שעל ידו לא תשכתח תורה מישראל, כי על ידי שיגלה את ספר הזוהר, שבכוחו יצאו מן הגלות לגאולה, לא יצטרכו לשכוח את התורה מקודם בשביל תורתו של משיח, כי אדרבה, יהיו לנו כלים נפלאים לקבל את תורתו של משיח, מכח לימוד ספר הזוהר. ועתה מיושבים כל השאלות, (א) כוונת רבותינו בכרם ביבנה שאמרו שתשכתח התורה היא בשביל ביאת משיח, שיוכלו לקבל את תורתו, ועל כן, אין בזה חיסרון שיתמוטט העולם, כי אדרבה זה בחינת (מנחות צט:): 'ביטולה של תורה היא קיומה'.

(ב) כוחו של רשב"י לחלוק על כל רבותיו, היה מזה גופא שהוא ידע שעל ידו יתגלה ספר הזוהר ועל כן אין צורך בשכתח התורה כדי לקבל את תורתו של משיח. (ג) וזהו שהוסיף רבינו לתיבות 'על ידו', כי זהו עיקר כוחו של רשב"י לחלוק ולומר שלא תשכתח תורה, משום שהוא יודע שעל ידי הזוהר, שיתגלה על ידו, יצאו מן הגלות. (ד) וזו גם הראיה מלשון הזוהר, שבחיבורא דא יפקון מגלותא, לענין שכתח התורה, שמכיון שעל ידי החיבור הזה יצאו מן הגלות, הרי שיהיה בדינו בזמן ביאת משיח כח הממוצע, המחבר בין התורה שאנו לומדים כאן בעולם הזה לבין תורתו של משיח, ועל כן, אין שום חשש משכתח התורה, חס ושלום. (ה) וזו גופא התוספת, שהביא רבינו מלשון הזוהר, יותר ממה שמבואר בגמ', כי בגמ' מבואר, רק בדרך של מחלוקת בדרשת הפסוקים - שחלק רשב"י על רבותיו לומר שלא כדבריהם, ושלא

תשכתח תורה מישראל, ולא מבואר הטעם למה ואך לא תשכתח. אולם, במה שהביא רבינו מהזוהר, שבחיבור זה יצאו מן הגלות, מבואר, שעל ידי לימוד הזוהר לא תשכתח התורה, כי על ידי הזוהר תתבטל הסיבה שמחמתה היה ראוי שישכחו חס ושלום את התורה.

ח. וכמו שמזכיר לשון זו רבינו לקמן (תניינא, תורה ס'), וכמבואר בזוהר בהקדמה (דף יא:), שאמר ר' רחומאי לר' פנחס בן יאיר "יוחאי חברנא" (פ"י, שהיה חבר בחבורת התנאים). [וכן הזכיר רבינו זה בבן יהוידע (פסחים קיב:)].

ט. המשך גילוי סוד זה, מבואר בחיי מוהר"ן (אות קפ"ט) שאחר שגילה רבינו לר' נתן את תחילת הדברים הנ"ל: עֲנִיתִי וְאָמַרְתִּי לוֹ, רַבִּי שְׁמֻעוֹן יֵשׁ לוֹ גַם כֵּן בְּרָדְאִי הִנָּא מְזֵה, הִינּוּ מְזֵה הַחֲדוּשׁ הַנִּפְלָא. הַשִּׁיב הֵן. אַחֵר כִּף עֲנֵה וְאָמַר, רַבִּי שְׁמֻעוֹן בְּעֶצְמוֹ הוּא עֲנִין אַחֵר, כִּי רַבִּי שְׁמֻעוֹן הוּא "עִיר וְקָדִישׁ מִן שְׁמֵיָא נְחִית" כַּנֶּדְפֶס שָׁם. וְעַכְשָׁיו יֵשׁ "נֶחֱל נִבֵּעַ מְקוֹר חֲכָמָה" שְׁאֲפִילוּ הָעִיר וְקָדִישׁ צָרִיךְ גַּם כֵּן לְקַבֵּל מִשָּׁם, וְהֵבֵן. גַּם כִּבְּר נִשְׁמָע שְׁאֲמַר עַל עֶצְמוֹ, שֶׁהוּא נֶהָר הַמְטִיחַר מִכָּל הַפְּתָמִים.י.

בחי' מוהר"ן (אות ה'), מובא: התורות שנגאמרו על מאמרי רבה בר בר חנה (לקוטי מוהר"ן תורות א' - ט"ו), אמר רבנו וזכרנו לברכה שגאמרם בשם אומרו, הינו בשם רבה בר בר חנה בעצמו. גם בעת שהתחיל לגלות תורות על מאמרי רבה בר בר חנה, אז ספר שרבה בר בר חנה בא אליו, ושחר פניו ואמר מדוע אינו משים לב להמאמרים שלו, ובקש אותו על זה שישים לבו עליהם, והוא יגלה לו בהם חדושים נפלאים ונוראים.

ביאור

אכן יש לדעת, שעל הפסוק (איכה א, יג) "הַשִּׁיבֵנִי אַחֲרֵי נִתְּנִי שִׁמְמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה", דרש בזוהר שמות (ח"א דף יז), וז"ל: אָמַר רַבִּי יוֹסִי, עֲתִיד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַתְּגַלְיָא בִּירוּשָׁלַיִם דְּלִתְתָּא, וְלִדְכָּאָה יְתָה מְטוּנָפִי עֲמִמָּא, עַד דְּלֹא אֲשַׁתְּלִים הָהוּא יוֹמָא דְּאֻמִּין. דְּאָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, לִית שׁוּלְטָנִי לְאֻמִּין עֲלִיָּהּ דִּישְׂרָאֵל, אֲלֹא יוֹמָא תִּדָּא לְחֹד, דְּהוּא יוֹמֹ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה, וְהוּא אֲלֵף שְׁנִים. הִדָּא הוּא דְּכִתִּיב "נִתְּנִי שִׁמְמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה" - יוֹמָא חַד לְחֹד וְלֹא יִתִּיר, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֵי יִתִּיר יִשְׁתַּעְבְּדוּן, לֹא עַל פּוּם גְּזִירַת מִלְכָּא הוּא, אֲלֹא עַל דְּלֹא בְּעִיָּין לְמִיָּהֲדָר לְקֶבֶלְיָה, עכ"ל. [תרגום: אמר ר' יוסי עתיק הקב"ה להתגלות בירושלים של מטה ולטהר אותה מטינוף העמים עד שלא יושלם אותו היום של שליטת האומות, דאמר ר' חזי' אין שלטון לאומות על ישראל אל יום אחד בלבד - שהוא יומו של הקב"ה אלף שנה וזהו שכתוב "נִתְּנִי שִׁמְמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה" - יום אחד ולא יותר. אמר ר' יוסי אם יותר ישתעבדו, זה כבר לע פי גזירת המלך, אלא הוא משום שלא רצו לחזור בתשובה לה' יתברך]. וכן הוא בזוהר ואתחנן (ח"ג דף רע).

עוד איתא ברעיא מהימנא פינחס (ח"ג דף רמג), וז"ל: לְנִטְלָא נִיקְמָא מִסְמָאֵל, דְּנִגְעַת בְּיָרְךָ שְׁמָאֵל דִּיעֵקֵב, דְּאִיהוּ הוּד, דְּבִיָּה אֲתָמַר "נִתְּנִי שִׁמְמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה" - הוּד, מִסְטָרָא דְּהוּד, אֲלֵף חֲמִישָׁא, אֲשַׁתְּאָרַת בִּי מִקְדָּשָׁא חֲרֵבָה וִיבִשָּׁה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, דָּא הוּד דִּילָךְ רַעֲיָא מְהִימָנָא, דְּבִיָּה אֲנִתְ חֲרֵב, מִנְּבוּאָה דִּילָךְ מִשְׁמָאֵל, עכ"ל. [תרגום: ליטול נקמות מהס"מ שנגע בירך שמאל של יעקב שהוא הוד, שעליו נאמר "נִתְּנִי שִׁמְמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה" - דוה מסטרא דהוד, זה האלף החמישי שנשאר בית המקדש חרב ויבש. אמר ר' שמעון משה רבינו באלף הזה אתה חרב מנבואה שלך משמאל דהיינו מההוד].

וזהו עניינו של רשב"י שהוא הוד שבהוד, לתקן את הגלות שבאלף החמישי שהיא מסטרא דהוד, והתיקון הוא על ידי ספר הזוהר שעליו נאמר ד"יפקון ביה מן גלותא ברחמי". אכן בעוונותינו הרבים, נתקיים בנו מה שרמזו ר' יוסי, שאם ישארו בגלות יותר מהאלף החמישי - שזה כבר לא על פי גזירת המלך אלא מחמת שלא חזרנו בתשובה, שם כבר צריך להוסיף עוד תיקון מלבד התיקון של ספר הזוהר.

האם לפגם הברית יש תקנה בתשובה

ב. וכדי להבין את הענין הזה יש להקדים את מה דאיתא בזוהר, ואת המימרא הנוראה של רבינו בענין זה. דהנה איתא בזוהר פרשת ויחי (ח"א דף ריט), וז"ל: תָּא חֲזִי, בְּשָׂאָר חֲזִיבִי עֲלֵמָא, לֹא כְּתִיב (בראשית לח, י) "וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה'", אֲשֶׁר עָשָׂה, מֵאִי טַעֲמָא, מִשּׁוּם דְּכִתִּיב (שם, ט) "וַיִּשְׁחַת אֶרְצָה". תִּנּוּן, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לִית לָךְ חוּבָא בְּעֲלֵמָא דְּלֹא אִית לִיה תְּשׁוּבָה, בְּרַ מְהֵאִי. וְלִית לָךְ חֲזִיבִיא דְּלֹא חֲמָאן אִפִּי שְׂכִינְתָּא, בְּרַ מְהֵאִי

ביאור

דְּכִתִּיב (תהלים ה, ה) "לֹא יִגְרָךְ רָע" כְּלָל, עכ"ל. [תרגום: בוא וראה בשאר רשעי העולם לא כתוב "וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה'", וכאן כתוב "וַיֵּרַע בְּעֵינֵי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה", מה הטעם, משום דכתיב (שם, ט) "וַיִּשְׁחַת אֶרְצָה" - היינו ששיחת זרעו לבטלה. תנן אמר ר' יהודה, אין לך חטא בעולם שאין עליו תשובה לבד מהחטא הזה, ואין לך רשע בעולם שלא רואה פני השכינה מלבד זה המשחית זרעו, דכתיב (תהלים ה, ה) "לֹא יִגְרָךְ רָע" כלל]. וכעין זה הוא בזוהר וישב (ח"א דף קפח), עיי"ש.

והנה כל הלומד דברי הזוהר הקדושים הללו, לבבו יחרד ויתפלץ, כי מי יאמר זכיתי לבבי ונקיתי עצמי מעון חטא נעורים, והאם חס ושלום סגר בעדינו דלתי התשובה, ומה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק אם האלהים מצא עוונינו ולא יש צרי (רפואה) למכאובינו.

אולם לא השבית לנו גואל כהיום הזה, אשר נגלו תעלומות חכמה (משלי יח, ד) "מִיָּם עֲמָקִים דְּבָרִי פִּי אִישׁ נִחַל נִבֵּעַ מְקוֹר חֲכָמָה" הוא רבינו הגדול הקדוש והנורא, המעיין בגנזיא דמלכא. שאמר בשיחותיו הקדושות (שיחות הר"ן שיחה ע"א), וז"ל: בְּעִנְיָן מַה שְׁפָתוֹב בְּזֵהָר הַקְדוּשׁ שְׁעַל פֶּגֶם הַבְּרִית בְּפֶרֶט 'מָאן דְּאוּשִׁיד זִרְעָא בְּרִיקְנִיא' חֶס וְשָׁלוֹם וְכוּ' אֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה. אָמַר רַבִּינוּ ז"ל שְׂאִין הַדְּבָר כֵּן, רַק עַל הַכֹּל מוֹעִיל תְּשׁוּבָה. וְאָמַר, שְׁבִזָּה הַמַּאֲמָר זֶהר אֵין שׁוּם אָדָם מִבֵּין הַפְּשָׁט רַק הוּא לְבַד. וְהַפְּלֵל שְׁבִזָּאָת מוֹעִיל תְּשׁוּבָה בְּוֹדָאֵי עַל חֲטָא זֶה, אֲפִילוּ אִם הִרְבָּה לְפִשׁוּעַ חֶס וְשָׁלוֹם בְּזֵה. וְכָבֵר מְבַאֵר בְּסִפְרֵים הַנִּדְפָּסִים כְּבֵר (חיי מוהר"ן אות ש"ד) שְׁעָקֵר הַתְּשׁוּבָה הוּא לְבַל יַעֲשֶׂה עוֹד מְכָאן וְלִהְבָּא (ע' בראשית חכמה שער הקדושה פרק י"ז אות ט"ו), והוא מְכָרַח לַעֲבֹר בְּאֵלוּ הַמְּקוֹמוֹת וְהַעֲנִינִים שֶׁהֵיָה בְּתַחֲלָה וְלִהְתַּנְסוֹת שָׁם. וְכִשְׁמִרְחָם עַל עֲצָמוֹ עֲכָשׁוּ וְאִינוּ עוֹשֶׂה עוֹד מַה שְׁעָשָׂה מִקֵּדָם וּמִשְׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ, זֶהוּ עָקֵר הַתְּשׁוּבָה, עכ"ל.

וגם איתא בלקוטי עצות (ערך תשובה אות ל"ג), וז"ל: עַל כָּל עֲבִירוֹת שְׁבַע עוֹלָם מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, וְאִפִּילוּ עַל הַעוֹן הַחֲמוּר שְׁבַתוֹרָה, שֶׁהוּא מִי שֶׁהוּצִיא זֶרַע לְבַטְלָה בְּמַזִּיד חֶס וְשָׁלוֹם, או כָּל מִינֵי פֶגֶם הַבְּרִית הַחֲמוּרִי, חֶס וְשָׁלוֹם, עַל הַכֹּל מוֹעִיל הַתְּשׁוּבָה. וְאֵין כּוֹוֹנַת הַזֶּהר הַקְדוּשׁ כִּפְשׁוּטוֹ, כִּי בִּאֲמַת אֵין לָךְ דְּבַר שְׁעוֹמֵד בְּפָנֵי הַתְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל. וְכֵבֵר מְבֹאֵר שְׁעִיקֵר הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלִימָה אִי אֲפֻשֶׁר לְזַכּוֹת כִּי אִם עַל יְדֵי צְדִיקֵי אֲמַת וְעַל יָדָם יִתְקַן הַכֹּל, עכ"ל.

ב"נחל נביע מקור חכמה" יש תשובה גם לפגם הברית

ג. עמוד נא והתבונן ותסמר שערות הראש, דאף שפשוטם של דברי הזוהר דבריו לכאורה ברורים - וסגר את הדלת, וכמו שהבינו הרבה צדיקים את דברי הזוהר כפשוטו. בא רבינו

ביאור

הקדוש והנורא, וקם ואמר שאין אנו מבינים אפי' פשטי תיבות הזוהר, ובודאי שעל הכל מועיל תשובה אפי' על העוון החמור הזה.

ובזה תבוא גאולתנו, כי עוון החמור הזה הוא מעכב את הגאולה, ומה תקנה תהיה לנו אם אין עליו תשובה, ואמר ר' יוסי שכל העיכוב הגאולה בגלות אלף הששי הוא מחמת שאין אנו שבים בתשובה.

וזהו שה' יתברך ברחמיו המרובים הקים לנו רועה "איש נחל נבע מקור חכמה", שבקדושתו העצומה זכה וזיכה את כל הדורות בגילוי התיקון הכללי בחינת עשרה מיני נגינה, שעל זה אמר בסוף הספורי מעשיות "ואני רופא אותה" ע"י עשרה מיני נגינה שהם עשרה פרקי תהלים שגילה לומר שהם הם עשרה מיני נגינה והם תיקון גמור לפגם הברית, ובפרט מי שיזכה לבוא על ציונו הקדוש והנורא מקום גניזת הארון קודש הקדשים, ויתן פרוטה לשם הזכרת שמו הקדוש, ויקרא את העשרה הפרקים, ודאי אפי' אם עצמו עוונותיו ורבו משערות ראש, יועיל לו על הכל ותתקבל תשובתו לפני כסא הכבוד, ואמר אני ערב בדבר, ואני חזק בכל הדיבורים שלי, ובפרט בדיבור הזה.

ספר הזוהר בהוד ולקוטי מוהר"ן בנצח שלמות הגוף

ד. נמצא מבואר שעיקר התיקון של ספר הזוהר שעליו נאמר ד"יפקון ביה מן גלותא ברחמי" - זה היה שייך באלף החמישי - שהוא עיקר יום הגלות כנגד ספירת ההוד שנהפך לדוה כדכתיב "נִתְּנִי שִׁמְיָהָ כָּל הַיּוֹם דָּוָה", ואת היום הזה היה בכח רשב"י לתקן, בזה שגילה את ספר הזוהר. וזהו הטעם שמידתו של רשב"י היא הוד שבהוד, כי בידו לתקן את ההוד, דהיינו את האלף החמישי.

אכן באלף השישי שהוא תיקון היסוד, שאנו נמצאים בגלות מחמת 'פגם הברית' שהתגבר כל כך באלף הזה, על זה גילה רשב"י בעצמו בפשוטן של דברי הזוהר דברים חמורים וקשים, שכביכול סגר דלתי התשובה חס ושלוש. וירמוז לנו, שבאלף הששי לא תהיה הגאולה רק בכח ספר הזוהר, כי ספר הזוהר הוא בחינת הוד שבהוד - ועל כן יכול לתקן רק את ספירת ההוד היינו האלף החמישי, שאילו היינו זוכים היינו כבר נגאלים אז ע"י ספר הזוהר בלחודיה. אולם עתה שכבר אנחנו עמוק עמוק באלף הששי - קרוב כבר לסופו, אנחנו צריכים תיקון ליסוד, והוא תיקון הכללי שגילה ה"נחל נבע מקור חכמה" - שהוא עצמו גילוי נשמת רשב"י שבאה שוב והתעברה בו בעולם הזה, כדי להשלים את התיקון הנורא לכללות ישראל.

ועל כן אמר רבינו על ספרו הקדוש 'לקוטי מוהר"ן' בחיי מוהר"ן (אות שמ"ו), וז"ל: נִשְׁמַע מִפִּי הַקָּדוֹשׁ שֶׁאִמַּר שֶׁהַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ שְׁלוֹ לְקוּטֵי מוֹהֲרָן שֶׁיֵּצֵא בְּעוֹלָם הוּא אֶתְחַלְתָּא

ביאור

דגאָלָה. וְאָמַר מֵאַחַר שֶׁיֵּצֵא בְּעוֹלָם אֲנִי חָפֵץ מְאֹד שֶׁיִּלְמְדוּ אוֹתוֹ, כִּי צָרִיכִים לְלַמּוֹד אוֹתוֹ הַרְבֵּה עַד שֶׁיִּהְיֶה שְׂגוּר בְּעַל פִּה. כִּי הוּא מְלֵא מוֹסֵר וְהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל מְאֹד לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֵין עָרוֹךְ אֵלָיו. אַחֵר כֵּן אָמַר בְּפִירוּשׁ שֶׁהִלְמוּד בְּחַבּוּרָיו הַקְדוּשִׁים הוּא אֶתְחַלְתָּא דִּגְאָלָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן, עכ"ל.

וזהו פירוש ההשמטה הנ"ל בפשיטות: ועכשיו יש (משלי יח, ד) "נחל נבע מקור חכמה" (הוא רבינו זיע"א) שאפי' ה"עיר וקדוש מן שמיא נחת" ג"כ צריך לקבל משם. גם נשמע שאמר על עצמו, שהוא "נהר המטהר מכל הכתמים", ע"כ. כי עתה עדיין צריך לנהר המטהר מכל הכתמים - היינו תיקון הכללי, שיתקן גם מ'פגם הברית' הנורא, שכפי פשטות ספר הזוהר אין לו תשובה ותקנה, רק שאין אנו מבינים באמת את ספר הזוהר ומשום כי עתה יש "נחל נבע מקור חכמה" שאפי' ה"עיר וקדוש מן שמיא נחת" דהיינו ר' שמעון גם הוא צריך לו, כי הוא רבינו מדתו 'נצח' ורשב"י מדתו הוד, וע"י חיבור הנצח הוד נעשה גוף שלם, כידוע שספירות נצח והוד כל אחד בלבדו נקראים בשם 'פלגא גופא', ורק בהתחברותם יחד יש שם שלם 'צבאות'.

כשיתקבל הלקוטי מוהר"ן בעולם תבוא הגאולה

ה. ובזה נבוא להבין שיחה נוראה של תלמיד רבינו, ר' נפתלי מנמירוב חבירו הקרוב של ר' נתן, ששמע עם ר' נתן מרבינו את סדר ביאת הגואל הידוע אצלנו בשם 'מגילת סתרים'. וקודם שנביא את עיקר השיחה, נביא עוד כמה ידיעות בענין המגילת סתרים: מקובל היה מרבנו, שבעת שגלה למוהרנ"ת ורבי נפתלי את מגילת הסתרים, הזהירם שלא יפרסמו את מגילת הסתרים, ורק אחד בדור צריך שידע מזה. על כן לא מסרו מוהרנ"ת לשום אדם בחייו, כי רבי נפתלי היה חי עדין בעת פטירתו (רבי נתן נפטר בשנת תר"ה, ואילו רבי נפתלי בשנת תר"כ), אח"כ גילה אותו רבי נפתלי לרבי אהרן ליפועצקר ז"ל, שהיה איש קדוש מאוד, ונולד מברכתו של רבנו (שיח שרפי קודש ח"ב שיחה רנ"ח).

על אותו רבי אהרן ליפאוצקר מסופר, כי פעם שאל את רבי נפתלי "הלא אתם יודעים את מגילת סתרים, א"כ אמור לנו היכן אנו אוהזים עתה [בענין הגאולה]". השיבו רבי נפתלי, "אתה לומד את ספרו של רבינו, מקובלנו שכאשר יתקבל ספרו בעולם אפשר כבר להתכונן לגאולה". לאחר זמן מצא אותו רבי נפתלי ראוי, וכאמור, גילה לו את מגילת הסתרים (שם ח"ג שיחה קפ"ז), ע"כ.

מבואר היטב שעתה באלף הששי סובב הלשון של הזוהר ש"בהאי חיבורא יפקון ביה מן גלותא ברחמי", על הספר הקדוש 'לקוטי מוהר"ן', וכפי קבלתו הנפלאה של ר' נפתלי מרבינו הקדוש, ועל ידי שני הספרים הקדושים שהם ספר הזוהר מרשב"י בחי' הוד,

ביאור

וספר לקוטי מוהר"ן מרבינו הקדוש בחי' נצח, נזכה לגוף שלם ויושלם גם היסוד - בחי' הגאולה השלמה שתבוא במהרה בימינו אמן.

ונראה שענין זה נרמז גם בסדר המאמרים שסידר ר' נתן בלקוטי מוהר"ן, כי שם בהקדמת הספר את המאמר הקדוש הזה 'לכו חזו', המדבר מענין גדולת רשב"י וספר הזוהר שבדין חיבורא יפקון מגלותא, וכוונתו לרמוז כפי ההשמטה הנ"ל שעתה יש את ה"נחל גבע מקור חכמה" וכו', לומר שעתה באלף הששי סובב והולך הענין ד"בדין חיבורא יפקון מגלותא" על הספר הקדוש 'לקוטי מוהר"ן', ולכך אשרי מי שלומד בו וישים בו עיקר גיעתו ויעלה ויבוא ממנו נחת רוח לה' יתברך, ויקרב את הגאולה, ה' יזכנו.

גם כָּבֵר נִשְׁמָע שְׁאֵמֵר עַל עֲצָמוֹ שֶׁהוּא 'נֶהָר הַמְּטִהָר מִכָּל הַפְּתָמִים'. נראה מה שנזכר כאן בהשמטה בשבחו של רבינו שגם לו יש בחינת "נהר המטהר את כל הכתמים" - היינו בחינת יום כיפור, כי גם רבינו יש לו מידת בינה, שיום כפורים הוא מספירת בינה, וכדאיתא בספר המדות (ערך תשובה חלק שני אות א'), וז"ל: יום שהאדם עושה תשובה הוא למעלה מהזמן ומעלה כל הימים למעלה מהזמן, וכן יום הכפורים הוא למעלה מהזמן, עכ"ל. וענין למעלה מהזמן הוא בחינת בינה. ורבינו זכה לבחי' בינה כידוע מהרמז הראשון שכתב ר' אברהם בר' נחמן בספרו הקדוש כוכבי אור חלק חכמה בינה (אות א'), וז"ל: בראשונה נבוא בחשבון תיבת בינה אשר השיג אותה רבינו בשלמותה ובמילואה, ותביט ותראה רמז נפלא, כי על כן 'בינה' במלוי (כזה: בית יוד נון ה') עולה 533 מכוון בסמפר "נחמן בן שמחה". והטהרה ובחינת המקוה היא בספירת בינה, וזהו שהזכיר ג"כ כאן בענין הקשר בין רשב"י לרבינו, את הענין הזה שהיה לרבינו כח הטהרה - להיות הנהר המטהר מכל הכתמים.

וכפי מה שנתבאר שבמכוון הזכיר כאן את רשב"י בשם 'שמעון בן יוחאי' - שעולה 553 כמנין מילוי בינה, מבואר דנעוץ סופו בתחילתו, כי בחינת "נֶהָר הַמְּטִהָר מִכָּל הַפְּתָמִים" - בינה, מרמז גם על רשב"י וגם על רבינו הקדוש. ובזה יש עוד רמז נפלא כי "נֶהָר הַמְּטִהָר מִכָּל הַפְּתָמִים" עולה במנין 1119, כמנין: 'שמעון בן יוחאי' 'נחמן בן שמחה' אחד (תיבת 'אחד' באה לרמוז שהם שניהם 'תרי פלגי דגופא' בחינת נצח והוד, בהתחברותם הם 'אחד'). והוא כמנין (דברים ו, ד) "שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד", עם הכולל. לרמוז שיחוד ה' בא על ידי לימוד תורת שני הצדיקים הללו - ששניהם אחד.

בְּעֶזְרַת אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר שָׁמַיִם וָאָרֶץ קָנָה. וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ מִמְּדָבָר מִתְּנָה. נִתְחִיל לְהַדְפִּים חֲדוּשֵׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה. בְּזִכּוֹת זֶה נִזְכָּה לַעֲלוֹת לְצִיּוֹן בְּרַנָּה. אֶל קָרִית מֶלֶךְ דָּוִד חֲנָה:

תורה א

אֲשֶׁר־יִתְּנֵנוּ דֶּרֶךְ הַהוֹלָכִים בְּתוֹרַת ה' (תהלים קיט, א):

דַּע כִּי עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, נִתְקַבְּלִים כָּל הַתְּפִלּוֹת וְכָל הַבְּקָשׁוֹת, שְׁאֵנוּ מִבְּקָשִׁים וּמִתְפַּלְלִים. וְהַחֵן וְהַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, נִתְעַלָּה וְנִתְרומָם בְּפָנֵי כָל מִי שְׁצָרִיכִין, הֵן בְּרוּחָנִי הֵן בְּגִשְׁמִי. כִּי עֲכָשׁוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, חֵן וְחֲשִׁיבוֹת הָאֱמִיתִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל נָפַל, כִּי עֲכָשׁוּ עֵקֶר הַחֲשִׁיבוֹת וְהַחֵן הוּא אֶצְלָם. אֲבָל עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, נִתְעַלָּה הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. כִּי הַתּוֹרָה נִקְרְאָת (משלי ה, יט) "אֵילַת אֲהָבִים וַיַּעֲלֵת חֵן", שְׁמַעְלָה חֵן עַל לִוְמָדֶיהָ (ערויבין נד:). וְעַל יְדֵי זֶה נִתְקַבְּלִין כָּל הַתְּפִלּוֹת וְהַבְּקָשׁוֹת:

ביאור

בְּעֶזְרַת אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר שָׁמַיִם וָאָרֶץ קָנָה. וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ מִמְּדָבָר מִתְּנָה. נִתְחִיל לְהַדְפִּים חֲדוּשֵׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה. בְּזִכּוֹת זֶה נִזְכָּה לַעֲלוֹת לְצִיּוֹן בְּרַנָּה. אֶל קָרִית מֶלֶךְ דָּוִד חֲנָה:

רבינו ז"ל מקדים את הפסוק (תהלים קיט, א): "אֲשֶׁר־יִתְּנֵנוּ דֶּרֶךְ" - מאושרים הם אותם התמימים בדרכיהם, הַהוֹלָכִים בְּתוֹרַת ה'" - ההולכים בדרך התורה והמצוות.

יבאר, כיצד יעלה 'חן', עד שיתקבלו כל בקשותיו ותפילותיו.

א. דַּע, כִּי עַל יְדֵי הַתּוֹרָה^{טו} שאנו לומדים נִתְקַבְּלִים בשמים כָּל הַתְּפִלּוֹת וְכָל הַבְּקָשׁוֹת^{טז}, שְׁאֵנוּ מִבְּקָשִׁים וּמִתְפַּלְלִים^{טז}, וְזֹאת מִשֶּׁם שֶׁעַל יְדֵי לִימוּד הַתּוֹרָה, הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוֹת^{טז} שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל נִתְעַלָּה וְנִתְרומָם בְּפָנֵי כָל מִי שְׁצָרִיכִין - בפני הקב"ה, ובפני בני אדם שצריך מהם טובות, הֵן בְּרוּחָנִי - בענינים רוחניים, שהאדם צריך להשיג, הֵן בְּגִשְׁמִי - בענינים גשמיים, שהאדם צריך - יש ללמוד התורה חן, שיתקבלו בקשותיו וציל הקב"ה^{טז}, וכן בעיני בני אדם.

וטעם הדבר, כִּי עֲכָשׁוּ בגלות בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים חֵן וְחֲשִׁיבוֹת הָאֱמִיתִי^{טז} שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל שִׁיש להם, משום שהם בני מלכים וחלק אלוה ממעל נָפַל אל מקום הקליפות, ולכן יש לאומות העולם 'חן' ולא לישראל, כִּי עֲכָשׁוּ עֵקֶר הַחֲשִׁיבוֹת^{טז} וְהַחֵן^{טז} הוּא אֶצְלָם - אצל אומות העולם. אֲבָל עַל יְדֵי לִימוּד הַתּוֹרָה נִתְעַלָּה הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל^{טז} אצל הקב"ה ואצל בני אדם, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרְאָת (משלי ה, יט): "אֵילַת אֲהָבִים וַיַּעֲלֵת חֵן", ודרשו חז"ל (בעירובין נד:), 'ויעלת חן': שְׁמַעְלָה חֵן עַל לִוְמָדֶיהָ - שלומדי התורה מקבלים חן (רש"י), וְעַל יְדֵי זֶה שִׁיש לישראל 'חן', נִתְקַבְּלִין למעלה כָּל הַתְּפִלּוֹת וְהַבְּקָשׁוֹת, משום שדברי חן מתקבלים.

ביאור

יבאר, שצריך לקשר את ב' האותיות - ג' וח' ואז נעשה 'חן'. וכן יבאר, כי ה'איש הישראלי' הוא בחינת אות נ', והתורה, שהיא השכל של כל דבר, היא בחי' אות ח', וע"י חיבור ב' הבחינות הללו נעשה 'חן'.

ב. פי איש הישראלי^{כד}, צריך תמיד להסתכל בהשכל של כל דבר, כי בכל דבר גשמי, שישנו בעולם, טמון בו שכל וחכמה, שהוא החיות האלוקית, המחיה ומקיימת אותו^{כה}, ועל האדם להסתכל בכל דבר ולראות בו את החיות האלוקית שישנה בו^{כז}, שהיא חכמתו ית', שבה ברא את הדבר^{כח} ועי"ז יזכה להתקרב ולדעת את ה' (לקמן יתבאר שענין זה זוכים ע"י לימוד התורה), ולקשר^{כח} ולחבר

מקורות ועיונים

היצר הרע על ידי זה, שהרי עושה את האדם פמשגע ממש. ובאיחור איזה זמן, בא עוד הפעם לרבנו ז"ל בשמחה רבה, וספר לו שהעצות שנתן לו, מאיר לו בכל דרכיו. ואחר כך גילה אדמו"ר את התורה הזאת. ואמר אז: "מה יש לאדם לעשות בעולם הזה? דאוינין אין לענין אין דאוינין" - להתפלל וללמוד ולהתפלל, עכ"ל.

כ. נקט 'חן וחסידות האמיתי', להוציא מענין 'חן של שקר', המבואר לקמן (קמא, תורה ס'), שהם מיני חן שאנשים עושים באכילתם ומלבושיהם, שהם ענייני חן של הבלי עולם הזה, ואין זה ענין ליחן האמיתי שבקדושה, שבזכותו מתקבלים התפילות.

כא. יש לפרש שב'חן' האמת, ה'חן' גורם את החשיבות, ולכן אמר אצל ישראל 'חן וחסידות האמיתי', ואילו עתה שמדבר על החן של אומות העולם, אומר להיפך: 'החשיבות והחן', כי אצלם מחמת שיש להם חשיבות בעולם נעשה להם 'חן', אבל אין להם 'חן' מצד עצמם, אלא רק מחמת כוחם ועושרם וכו', הם שנותנים להם 'חן'.

כב. ואף, ש'חן של אמת' ו'חן של שקר' הם שונים בתכלית, כי 'חן האמת' משיגים אותו ע"י תורה ותפילה כדלקמן, ואילו 'חן של שקר' הוא ענין של יופי ותאוות וכו', מ"מ ידוע שלכל דבר יש לו שורש בקדושה, וכמו שאהבה נפולה, שממנה באים לעבירות ותאוות, יש לה שורש בקדושה, ב'אהבה דקדושה' והיא משתלשלת מספירת החסד העליונה (כמבואר לקמן תורה ל"ד), כך בענין ה'חן', ש'חן של שקר' הוא מנפילת 'חן האמת', ובנפילתו משתנה עניינו לגמרי לענייני טומאה ושקר, אבל השורש הוא מ'חן של אמת' שבקדושה.

בידיה, ועאיל לון קמי מלכא עלאה וכו', לאשלמא רעותא דההוא בר נש, ע"כ. [תרגום: שנינו, מי שרוצה שהקב"ה יקבל את תפלתו, ישתדל בתורה, שהיא "עין חיים", ואז "תאנה באה". מי התאנה? זו הדרך שכל תפלות העולם בידה, ומכניסה אותם לפני המלך העליון וכו' להשלים את רצון אותו האיש].

יח. ביאר הגר"מ קרמר: שחן וחשיבות הם לא שני דברים, אלא שהחשיבות היא תוצאת ה'חן', שע"י החן מקבל חשיבות בעיני זולתו.

יט. עוד ביאר מורינו ורבינו הגאון ר' אברהם שטרנהארץ זיע"א בספרו טובות זכרונות (אות א') בענין גילוי תורה זו, וז"ל: ענין המתחיל "אשרי תמימי דרך", נבנה על דבור אדמו"ר, שאמר: מה יש לו לאדם לעשות, "דאוינין און לענין און דאוינין" - להתפלל וללמוד ולהתפלל (שיחות הר"ן רפ"ו). ש"כא אחד לפניו עוד במעורר עדיקאי בקולנא, על שאינו יודע אם גם תפלתו נתקבל אצל ה' יתברך, כי הוא רואה שאין לו חן וחסידות אצל אנשי עירו במה שפאריך בתפלתו. אמר לו אדמו"ר ז"ל, שיראה תכף אחר תפלתו שילמד איזו למוד משניות או גמרא, או מה שילמוד, ויהיה מבטח שיתקבל תפלתו, ויהיה לו חן וחסידות אצל אלקים ואנשים. ואחר כך באחור איזה זמן, בא עוד הפעם בקולנא לאדמו"ר ז"ל, שאינו יכול בשכלו לברר ברור גמור מלמודו, שאיר לו לעבודתו יתברך שמו, פשמש, שהתורה הקדושה נקראת שמש. ענה לו רבנו ז"ל: הלואי שתאיר לך מקדם על כל פנים כמו הלבנה, ואחר כך יאיר לך כמו השמש. אף באופן כשתלמוד בכח, ויהיה לך חיות ונחת מהלמוד, והעקר בתמימות להכניע את

כג. נראה לבאר, דהנה 'חן' ו'נגה' הם אותה גימטריא, וידוע שישנן ארבע קליפות, כדכתיב (יחזקאל א, ד) "רוח סערה וגו', ענן גדול, ואש מתלקחת, ונגה" וגו', והן ג' קליפות גמורות ורעות, והקליפה הרביעית קלי' "נגה", שבה ישנו גם חלק טוב. והחלק הטוב שבה, הוא מה שנפלו אליה ניצוצות של קדושה - שהוא ה'חן' של עם ישראל, וכשהם נופלים אליה היא נקראת "נגה", וצריך לחזור ולהעלות אותם למקומם ולשורשם. ודבר זה נעשה ע"י לימוד התורה, הנקראת "אילת אהבים וינעלת חן" - שמעלה חן על לומדיה. וכשמעלה האדם חן, היינו, שמעלה את הניצוצות מ"נגה" ל'חן', מתקיים בו "וימצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם", וממילא, מתקבלים כל תפילותיו.

כד. מזה שנקט רבינו 'איש הישראלי' ולא נקט 'איש יהודי', יש לפרש ש'ישראל' נוטריקון: 'לי ראש', ו'ראש' מרמז על השכל והמוחין, וזהו 'איש הישראלי', היינו, שמסתכל בשכל שהוא ה'ראש' של כל דבר.

כה. כמו שביאר הבעש"ט פרשת לך לך (אות י"ד), וז"ל: מה שמסתכל בשאר גשמיות כגון בכלי, יחשוב מנין בא לכלי זה הנוי והצורה, על כרחך החומר הוא הפסולת, והנוי והצורה הוא הרוחני והחיוני מזה הכלי, והוא גם כן חלק אלו"ה ממעל. וכן כשאוכל יחשוב שהטעם והמתקנות של דבר מאכל ההוא בא מכח חיוני והמתקנות של מעלה שהוא חיותו, ובדומם יש גם כן חיות, שאנו רואים שיש לדומם ההוא קיום ועמידה, נמצא שיש בכל מקום חיות אלו"ה ממעל. ואם מסתכל תמיד כך, נמצא מסתכל במחשבה (בחינת השכל שבכל דבר), ואין הסתכלות שלו אלא הסתכלות בעבור אין סוף ברוך הוא.

כו. לקמן מבואר, שיעקב אבינו היה מסתכל בשכל שבכל דבר, וכתוב (בראשית כח:יב) "סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה", וביאר בלקוטי הלכות (תו"מ ח"ב הלכות פקדון ה' יט) וז"ל: ראה (יעקב) שהאדם וכל התלוי בו ונלוה אליו, הכל בבחינת "סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה", כי כל דבר יש לו שורש למעלה, ואף על פי שבכאן הדבר מצב ארצה, פי מלכש בארציות וגשמיות, אכל ראשו מגיע

כז. בבעש"ט על התורה (בראשית אות י"א), כתב

מקורות ועיונים

שאנו רואים בחוש, שהעפר אין לו שום חן, אבל האבנים טובות שמאירין, שהוא בחינת השכל בחינת "חכמת אדם תאיר פניו" על כן יש להם חן. והנה כתיב (תהלים קד, כד) "פֶּלֶם בְּחֻמָּה עֲשִׂיתָ", שבכל דבר שבעולם מלוכש בהעלם השכל הרוחני המחיה אותו, רק שלפעמים הוא בהעלם גדול על כן אין להדבר חן, אבל כשמאיר בגלוי יש להדבר חן.

לב. כתב ר' רפאל גבירץ, וז"ל: המושג 'בחינה' נזכר בהרכבה ספרי קבלה, והפירוש, כגון צבע האפור שהוא בחי' שחור מצד השחורות שבו והוא בחי' לבן מצד הלבנונית שבו, דהיינו, שדבר שהדומה לדבר אחר אבל לא בכל התכונות המאפיינות אותו אלא רק בחלק מהן, אנו אומרים שזה 'בחינה' זה, והכוונה מצד אותן תכונות שבהן הם דומים.

לג. לכאורה, יש להעיר, שהרי 'יעקב' הוא לשון 'עקב' וסוף. אמנם האמת היא, שדוקא שם 'יעקב' רומז לכל המבואר כאן, שכן, בכל דבר שבעולם אנחנו רואים רק את החלק הגשמי והחיצוני שלו, שהוא בחינת 'עקב', אמנם 'יעקב', מוסיף את האות י' לכל דבר, כי האות י' היא על שם החכמה והמחשבה (כדלקמן תורה ע"ג, צ"ד, קפ"ה), וזוהי ההתבוננות בשכל שבכל דבר, י' - חכמה, 'עקב' - כל דבר גשמי, ומחבר את שניהם יחד.

לד. וז"ל התיקונים: תא תזי 'חכמה עלאה' עלה אַתְמָר (שמות יג, כ) "קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹרִים", דָּכַל בְּכוֹרִים על שְׁמָה אַתְקָרְיָאוּ וכו', 'חכמה' ודאי עלה אַתְמָר (יחזקאל מד, ל) "רִאשִׁית כָּל בְּכוֹרֵי כָּל" [תרגום: בא וראה, החכמה העליונה, עליה נאמר "קִדְּשׁ לִי כָּל בְּכוֹרִים", שְׁכָל הַבְּכוֹרִים נִקְרָאוּ עַל שְׁמָה וכו', 'חכמה' ודאי עליה נאמר "רִאשִׁית כָּל בְּכוֹרֵי כָּל"].

לה. הגם ש'ספירת החכמה' אינה הספירה הראשונה מעשר ספירות, והכתר היא הספירה הראשונה, מ"מ מבואר בעץ חיים (שער מ"ב פ"א), שספירת ה'כתר' היא בחינה עליונה, כמו כתר המלך שהוא למעלה מראשו ואינה מכלליות ראשו, ועל כן לפעמים אינה מכלל הספירות (ובמקומה נמנית ספירת ה'דעת'), ואז ספירת ה'חכמה' היא (ראשונה) "רִאשִׁית חֻמָּה", ויצדק לקרוא לה 'ראשית' ו'בכור'. והנה במנין 'עשר

וז"ל: כמו שיש כ"ב אותיות בדיבורי תורה ותפלה, כך יש בכל ענייני החומר והגשמי שבעולם גם כן כ"ב אותיות, שבהם נברא העולם וכל אשר בו, וכמו שאמרו בש"ס דברכות (דף נה.) 'יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ' וכו', רק שהאותיות מלוכש בחומר ענייני העולם, בכמה כיסויין ולבושין וקליפות, ובתוך האותיות שורה רוחניות הקב"ה, עכ"ל. ועל פי יסוד זה, ביאר בלקוטי הלכות (יו"ד ח"ב הלכות כלאי בהמה ג, א), וז"ל: 'יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ', כי האותיות שבהם נברא כל דבר ודבר הם בחינת השכל השני לכל דבר ודבר, כי "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם" (תהלים לג, ו), ובכל דבור ודבור יש בו חכמה ושכל, כי הדבור הוא התגלות הדעת, כמו שכתוב (משלי ב, ו): "מפיו דעת ותבונה", דהיינו החכמה והשכל שעל ידו נתהנה הדבר, כמו שכתוב (תהלים קד, כד): "פֶּלֶם בְּחֻמָּה עֲשִׂיתָ". ובצלאל היה יודע האותיות שבהם נבראו שמים וארץ, דהיינו האותיות והשכל השני לכל דבר ודבר מבריאת שמים וארץ, שפֶּלֶם הם בחינת צמצומים שצמצם השם יתברך כל דבר ודבר עד שנתהנה בדימות הנה ובתמונה הזאת.

ל. ולזכות לענין זה, להסתכל בשכל של כל דבר, עד שיקשר את החיצוניות הנראית בכל דבר אל הפנימיות שלו, ביאר בלקוטי הלכות (פקודין ה, כא), וז"ל: זה הענין הוא גבה ונעלם מאד מבני אדם, ואי אפשר לזכות לזה כי אם על ידי התורה הקדושה, אשר על ידה מכניעין היצר הרע ומגבירין היצר הטוב על היצר הרע, שעל ידי זה מתגבר בחינת מלכות קדשה (כמבואר בסמוך) שהיא בחינת הצמצום, שעל ידי זה דיקא יכולין להשיג השכל. וכל אחד פפי מה שמשבר תאות לבו כמו כן זוכה לזה השכל וכו', עכ"ל. (וע"ש לעיל באות ג).

לא. כתב באיבי הנחל וז"ל: עיקר החן הוא כשמאיר חיות הרוחני בתוך הגשמי, כי הגשמי לבד אין בו שום חן, וכן הרוחני לבד אין שייך לומר בו חן, מאחר שאין שום תפיסה בדבר רוחני לבד. רק כשמאיר הרוחני בגשמי, אז יש להדבר חן. כמו

ב' איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל של כל דבר, ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, כדי שיאיר לו השכל שיש בכל דבר, להתקרב להשם יתברך על ידי אותו הדבר. כי השכל הוא אור גדול, ומאיר לו בכל דרכיו, כמו שכתוב (קהלת ח, א) "חכמת אדם תאיר פניו". וזה בחינת יעקב, כי יעקב זכה לבכורה שהוא ראשית, שהוא בחינת חכמה (תיקונים תקון י"ד דף ל. וזה משפטים קכא:), כמו שכתוב (תהלים קיא, י) "רִאשִׁית חֻמָּה". וזה בחינת (בראשית כו, לו) "וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים", וְתַרְגּוּם אוֹנְקֵלוֹס: 'וְחֻמָּתִי. וְזֶה בְּחִינַת שְׁמִשׁ, כִּי הִשְׁכֵּל הוּא מְאִיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. וְזֶה בְּחִינַת (משלי ד, יח) "וְאַרְחַ צְדִיקִים כְּאוֹר נֶגַה הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד גֶּבּוֹן הַיּוֹם". וְזֶה בְּחִינַת חַי"ת - לְשׁוֹן חַיּוֹת (עין

ביאור

את עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר^ט, וזאת פדי שיאיר לו השכל - החיות האלוקית שיש בכל דבר, להתקרב להשם יתברך על ידי אותו הדבר. כי השכל - החיות האלוקית הוא אור רוחני גדול, ומאיר לו לאדם בכל דרכיו, שידע כיצד להתקרב לה' ולהתגבר על המכשולים, המפריעים לו להתקרב לה', כמו שכתוב (קהלת ח, א): "חכמת אדם תאיר פניו"^ל, - האדם שזוכה לחכמה האלוקית, היא מאירה לפניו בכל דרכיו (ותתפרש המילה 'פניו' כמו לפניו), הרי, ש'חכמה' היא בחינת 'אור', ויכולה להאיר לו בכל דרכיו וכן^{לא}.

יבאר, ש'יעקב' נקרא כן, משום שזו היתה בחינתו, להסתכל בשכל של כל דבר, ושהחכמה היא בחינת 'שמש' ובחינת אות ח'.

וחכמה זה בחינת^{לב} יעקב, כי יעקב זכה לדרגה זו, שהסתכל בשכל דבר והתקשר אליו עד שנעשה לו 'אור' בכל דרכיו (מי הנחל). והראיה שיעקב זכה לבחינה זו, פי יעקב זכה לבכורה על ידי כך, שקנה אותה מעשיו, שהבכורה הוא ראשית^{לג}, שהרי הבכור הוא הראשון בבנים, שראשית הוא בחינת חכמה (תיקונים תיקון י"ד דף ל. וזה משפטים ח"ב קכא:), כמו שכתוב (תהלים קיא, י): "רִאשִׁית חֻמָּה", הרי, ש'חכמה' נקראת 'ראשית'^{לה} ובכורה היא 'ראשית' וממילא היא בחינת 'חכמה'. ומכיון, שיעקב זכה לבכורה, הרי שזכה לבחינת ה'חכמה'. וזה בחינת הכתוב, שאמר עשו על שיעקב נטל ממנו את הבכורה והברכות (בראשית כו, לו): "הכי קרא שמו יעקב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים", וְתַרְגּוּם אוֹנְקֵלוֹס: 'וְחֻמָּתִי - דהיינו, שעשו תמה, האם מפני זה נקרא בשם 'יעקב', על שם חכמתו, שהיה חכם ממני פעמיים, ולקח ממני גם את הבכורה וגם את הברכות? הרי, שיעקב נקרא בשם 'יעקב' על שם חכמתו.

והחכמה והשכל שישנו בכל דבר זה בחינת שמש^{לז}, כי השכל הוא מאיר לו לאדם בכל דרכיו ברוחניות, כמו השמש שמאירה לאדם את דרכו בגשמיות, ובשורש העליון, החכמה והשמש הן בחינה אחת. וזה בחינת הכתוב (משלי ד, יח): "וְאַרְחַ צְדִיקִים כְּאוֹר נֶגַה הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד גֶּבּוֹן הַיּוֹם" - דרכם של הצדיקים מאירה, כמו אור השמש שמתחיל לזרוח באור קטן, והולך ומתגבר עד חצות היום, שאז האור הוא בחוזקו ובגבורתו. ומבואר בזה, שהדרך להשיג את אור השכל

זוהר פינחס רמה: ובתיקונים תיקון ס"ה צו). **כִּי הַחֲכָמָה וְהַשֶּׁכֶל הוּא הַחַיּוּת שֶׁל כָּל דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (קהלת ז, יב) **"הַחֲכָמָה תַּחֲיָה וְכוּ'."**

אֲךָ מַחֲמַת שְׁאוֹר הַשֶּׁכֶל גָּדוֹל מְאֹד, אִי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת אֵלָיו כִּי אִם עַל יְדֵי בְּחִינַת נו"ן, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים עב, יז) **"לִפְנֵי שֹׁמֵשׁ יִנּוֹן שְׁמוֹ", וּפִרְשׁ רַש"י** 'לְשׁוֹן מַלְכוּת'. וְזֶה בְּחִינַת לְבָנָה, כִּי הַלְבָּנָה אֵין לָהּ אוֹר מַעֲצָמָה כִּי אִם מֵה שֶׁמֶקְבֶּלֶת מִהַשֶּׁמֶשׁ (זוהר ויחי רלה. ודף רמט:). וְזֶהוּ בְּחִינַת מַלְכוּת, דְּלִית לָהּ מַגְרָמָה כְּלוּם, אֲלֵא מֵה שֶׁמֶקְבֶּלֶת מִן הַחַי"ת, שֶׁהִיא בְּחִינַת חֲכָמָה, בְּחִינַת שֹׁמֵשׁ כְּנ"ל, וְנַעֲשֶׂה (ישעיה ל, כו) **"אוֹר הַלְבָּנָה כְּאוֹר הַחֲמָה":**

אֲבָל מִי שְׁאִינוֹ מְקַשֵּׁר עֲצָמוֹ אֶל הַשֶּׁכֶל וְהַחֲכָמָה וְהַחַיּוּת, שֹׁשׁ כָּכָל דָּבָר, זֶה בְּחִינַת עֵשׂוֹ שֶׁבִּזְזָה אֶת הַבְּכוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כה, לד) **"וַיָּבֹז עֵשׂוֹ אֶת הַבְּכוֹרָה"** - דְּהֵינּוּ הַשֶּׁכֶל כְּנ"ל, בְּחִינַת (משלי יח, ב) **"לֹא יַחֲפֹץ כְּסִיל בְּתַבּוּנָה כִּי אִם בְּהַתְגַּלּוּת לְבוֹ"**. וְזֶה בְּחִינַת מַלְכוּת הַרְשָׁעָה, בְּחִינַת לְבָנָה דְּסִטְרָא אַחְרָא, שֶׁעֲלֶיהָ נֶאֱמָר (ישעיה כד, כג) **"וְחִפְּרָה הַלְבָּנָה"** וְכוּ' (עין תיקון ח' דף כד.).

ביאור

ע"י ההתבוננות בשכל של כל דבר, היא מעט מעט, כי בתחילה יאיר לו רק איזה ניצוץ של שכל ורמז בעבודת ה', ואח"כ יאיר יותר ויבין יותר רמזים, עד שיאיר לו כאור השמש בחצות היום, שהוא אור חזק ביותר.

והחכמה והשכל הזה שיש בכל דבר זה **בְּחִינַת האות חי"ת** מתיבת ח'ן, כי אות ח"ת היא **לְשׁוֹן חַיּוּת**, וחיות הוא בחינת החכמה^ל, **כִּי הַחֲכָמָה וְהַשֶּׁכֶל הוּא הַחַיּוּת שֶׁל כָּל דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (קהלת ז, יב): **"הַחֲכָמָה תַּחֲיָה וְכוּ'"** בעליה, שהחכמה מחיה את האדם הזוכה לה. ולפי זה, 'ספירת החכמה', שהיא בחינת ההסתכלות בשכל של כל דבר, שהיא ה'חיות' שלו, נרמזת באות ח', שהיא האות ח' מתיבת ח'ן.

לאחר שביאר, שכדי להגיע ל'חן', צריך להסתכל בשכל שבכל דבר, שזוהי בחינת חכמה, שהיא החיות - אות ח'. יבאר עתה, כיצד זוכה לאות ח' של ח'ן.

ג. **אֲךָ מַחֲמַת שְׁאוֹר הַשֶּׁכֶל** והחכמה הזה שיש בכל דבר **גָּדוֹל מְאֹד** והשכל הגשמי של האדם הוא מוגבל, לכן **אִי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת אֵלָיו** (לאור השכל) **כִּי אִם עַל יְדֵי בְּחִינַת נו"ן, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת^{לח}** שהיא בחינת 'אמונה', **כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב** (תהלים עב, יז): **"לִפְנֵי שֹׁמֵשׁ יִנּוֹן שְׁמוֹ"^{לט}** - קודם שמשגיגים את השמש, שהיא בחינת 'חכמה', צריך להשיג את בחינת 'נו"ן^ל', **וּפִרְשׁ רַש"י**: על המילה 'ינון' שהיא **לְשׁוֹן מַלְכוּת^{מא}**, ושורש תיבת 'ינון' הוא האות נו"ן. נמצא, שהאות נו"ן רומזת על 'ספירת המלכות', שהיא בחינת 'אמונה^{מב}', לקבל עול מלכות שמים באמת ותמימות, ולצפות ולהשתוקק לקבל את אור השכל דקדושה^{מג}. וביאור הדברים^{מד}: קודם שזוכים למדרגה זו של

'להסתכל בשכל של כל דבר', שהוא שכל נפלא ואור גדול, צריך אדרבה לצמצם את השכל^{מה},

מקורות ועיונים

גדול, ויכולין להפיר בזה הדבר גדלת הבורא יתברך ולהתקרב על ידי זה להשם יתברך. ואם יזכה לידע ולהבין בזה איזה שכל הנוגע לעבודת השם יתברך - מה טוב, ואם לאו - יצמצם שכלו ויסמוך על אמונה עד שיזכה שיזכר גופו פראוי, אז יזכה להבין פראוי לו. אכל על כל פנים אפלו כל זמן שאינו מבין היטב השכל שיש בכל דבר, הוא מאמין באמונה שפאמת יש בו חכמה ושכל גדול, כי 'כלם בחכמה עשית', והכל בשביל להתקרב על ידי זה להשם יתברך ולהפיר אותו יתברך על ידי זה כמו שכתוב (משלי טז, ד): **"כָּל פֶּעַל ה' לִמְעַנָּהוּ"**.

לו. וכן יעקב נקרא בבחינת שמש, כמו שמובא במדרש (בראשית רבה פה, יא) בשעה שאמר יוסף (בראשית לו, ט) **"וְהִנֵּה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ"**, אמר יעקב מי גילה לו ששמי שמש, ע"כ. וכן הוא בזהר (ויצא ח"א סוף דף קמז) **"וְיָרַח הַשֶּׁמֶשׁ"** - דא יעקב.

לז. ראה זוהר פרשת פינחס (ח"ג דף רמ"ה), ובתקוני זוהר תיקון ס"ה (דף צו).

לח. הטעם שהמלכות נרמזת באות נו"ן, עיין בזהר ויקהל (ח"ב דף רטו), שמבואר שם שהמלכות נקראת נו"ן. ובמתוק מרבש שם פירש, שהמלכות היא אות ה' האחרונה של שם הוי"ה, והמלכות יש בה עשר ספירות, כידוע שכל ספירה כלולה מעשר, ואות ה' כשהיא מתמלאת עשר פעמים הרי היא נ'.^נ

לט. בפשט הכתוב פירש"י: כל זמן זריחת השמש, דהיינו בכל זמן הבריאה, תהיה נזכרת מלכותו וגדולתו של שלמה המלך.

מ. כן ביאר בלקוטי הלכות (פקדון ה, סוף אות ב') ובביאור הלקוטים. ויש להוסיף ולרמוז כי **"ינון"** - הוא י' נו"ן, כי הנו"ן היא המלכות שמצמצמת ומביאה את האור הגדול של החכמה הנמרזת באות י'.

מא. לשון רש"י: **"ינון"** - לשון מלכות ושררה, כמו (משלי כט, כא) **"וְאֶחָדֵיהֶם יִהְיֶה מְנוּן"** (מלך ושליט), וכן (תהלים עז, ח) **"אֶמְרוּ בְּלִפְנֵי נִינִם יָחֵד"** - מלכיהם יחד. **מב.** ביאר בלקוטי הלכות (פקדון ה, כא), וז"ל: עקר החכמה והשכל האמת הוא האמונה שהיא כלל התורה, כמו שכתוב (תהלים קיט, פו): **"כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה"**, הינו שצריכים להתנהג בכל דבר על פי התורה הקדושה. וכשנסתפל באיזה דבר, ידע וימין באמונה שלמה שבודאי יש בזה הדבר שכל

וְזֶה בְּחִינַת יֵצֶר טוֹב וְיֵצֶר הָרָע. כִּי הַיֵּצֶר טוֹב נִקְרָא "מִסְכֵּן וְחָכֵם" (קהלת ד, יג. עיין רש"י, ועיין זוהר וישב קעמ; וקהלת רבה ד, ט. ובגדרים לב:), בְּחִינַת מַלְכוּת, שֶׁהִיא בְּחִינַת עֲנִיָּה וְדִלְתָּה דְלִית לָהּ מַגְרָמָה פְּלוּם כִּי אִם מַה שֶׁמִּקְבֶּלֶת מִחֻכְמָה. וְיֵצֶר הָרָע נִקְרָא "מֶלֶךְ זָקֵן וְכִסִּיל" (שם), בְּחִינַת מַלְכוּת דִּסְטֵרָא אַחֲרָא, שֶׁאִינֶה חֲפָצָה בְּחֻכְמָה וְשִׁכְלָה, בְּחִינַת "לֹא יִחְפֹּץ פִּסִּיל בְּתַבּוּנָה" וְכו', כַּנ"ל.

וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִתֵּן כַּח לְבָחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, לְהַתְגַּבֵּר עַל מַלְכוּת דִּסְטֵרָא אַחֲרָא. וְכֵמוּ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוֹנוֹם לְבָרְכָה (בְּרִכּוֹת ה.) 'לְעוֹלָם יִרְגִּיז אָדָם יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע'. וְעַל יְדֵי מַה נּוֹתֵן כַּח לְמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּכַח, (כֵּמוּ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוֹנוֹם לְבָרְכָה, שֵׁם: 'לְעוֹלָם יִרְגִּיז וְכו' - אִי אֲזִיל מוֹטָב, וְאִם לֹא - יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה'). וְכֵמוּ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוֹנוֹם לְבָרְכָה (קדושין ל:) 'אִם פָּגַע בְּךָ מְגִיל זֶה, מְשַׁכְּהוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ'. כִּי עַל יְדֵי הַתּוֹרָה נּוֹתֵן כַּח לְמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה. וְאִזִּי מִקְבֶּלֶת הַמַּלְכוּת - שֶׁהִיא בְּחִינַת נ', חַיּוֹת מִן

ביאור

שזוהי בחינת 'מלכות'¹²¹, כמו שדרש את הפסוק "ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום" - שבתחילה האור והשכל הוא בצמצום כעין זריחת השמש, וצמצום השכל הוא ע"י אמונה, שמאמין שיש שכל וחכמה בכל דבר ודבר, אף שאינו משיג ומבין את זה¹²². וכשמצמצם עצמו ומסתמך רק על אמונה, יזכה לרוב להשיג את השכל.

וְזֶה הַצְמָצוּם שֶׁל אֹרֶךְ הַשִּׁכְלָה, הֵיינוּ, לְהֵאמִין שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר שִׁכְלָה נִפְלָא, אִף שֶׁאִינוּ מִבִּין וּמִשִּׁיג אוֹתוֹ, וְעִי"ז עֲצָמוּ זֹכֶה לְאֹרֶךְ הַשִּׁכְלָה, זֶה הִיא בְּחִינַת 'לְבָנָה'¹²³ שֶׁהִיא מְבִיאָה אֶת אֹרֶךְ הַשִּׁמְשׁ בְּצִמְצוּם, כִּי הַלְבָנָה אֵין לָהּ אֹרֶךְ מַעֲצָמָה כִּי אִם מַה שֶׁמִּקְבֶּלֶת מִהַשֶּׁמֶשׁ (זוהר ויחי דף רלח. ט"ז, ודף רמט:), וזוהי בחינת 'הצמצום הנ"ל', המזכה את האדם ל'אור השכל הנ"ל', שתחילה ישליך את כל שכלו לגמרי (בבחינת שאין לו אור מעצמו), ואז יאיר בו אור השמש מעט מעט, כמו הלבנה שהיא בתחילה קטנה מאוד, עד שמתמלאת כולה¹²⁴. וְזֶהוּ הָעֵינִין שֶׁל בְּחִינַת 'מַלְכוּת' שֶׁהִיא נִרְמֶזֶת בְּלִבְנָה¹²⁵, דְּלִית לָהּ מַגְרָמָה - שֶׁאֵין לָהּ מַעֲצָמָה פְּלוּם, אֲלָא מַה שֶׁמִּקְבֶּלֶת מִן ה'חַיִּית', שֶׁהִיא בְּחִינַת 'חֻכְמָה', בְּחִינַת 'שֶׁמֶשׁ' כַּנ"ל, כִּי עֲנִיָּה שֶׁל סִפִּירַת ה'מַלְכוּת', הוּא לִקְבֹּל אֶת אֹרֶם שֶׁל תִּשְׁעֵי הַסִּפִּירוֹת שֶׁמַּעֲלִיָּה וְלִהְיָא אֹרֶךְ זֶה לְעוֹלָם, אִךְ אֵין לָהּ אֹרֶךְ עֲצָמִי כִּלְלִי. וְעַל יְדֵי, שֶׁהָאָדָם זֹכֶה לְבִחִינַת 'מַלְכוּת' וּמִקְבֹּל עַל יְדֵי זֶה אֶת אֹרֶךְ הַשִּׁכְלָה וְהַחֲכָמָה, נַעֲשֶׂה אֹרֶךְ הַלְבָנָה כְּאֹרֶךְ הַחֲמָה¹²⁶, כִּי נַעֲשֶׂה יַחּוּד בֵּין סִפִּירַת הַחֲכָמָה לְסִפִּירַת הַמַּלְכוּת¹²⁷, בְּחִינַת 'חן', וְה'מַלְכוּת' מִקְבֶּלֶת אֶת אֹרֶךְ ה'חֲכָמָה' בְּמִלּוּאוֹ, עַד שֶׁנַּעֲשׂוֹת שְׁתֵּיהֶן שׁוֹת כֵּמוּ בִּשְׁעָה שֶׁנִּבְרָאוּ¹²⁸.

לאחר שביאר, שכדי לזכות ל'חן' צריך להיות בבחינת 'לבנה', שאין לה מגרמה כלום, ולצמצם את שכלו ולהאמין שישנו שכל גדול בכל דבר, שהוא חיותו, ואזי הוא זוכה ליחוד חמה ולבנה, עד שזוכה שיאיר לו השכל כמו השמש. וזוהי בחינת 'חן', חיבור הלבנה שהיא ח' עם אות ח', שהיא השמש, החמה והחיות. יבאר, את בחינת נפילת ה'חן', שהיא החן של הסטרא אחרא, היינו, בחינות לבנה ושמש של הסטרא אחרא, שהן היפך הקדושה.

ביאור

ד. אֲבָל מִי שֶׁאִינוּ מְקַשֵּׁר עֲצָמוֹ אֶל הַשִּׁכְלָה וְהַחֲכָמָה וְהַחַיּוֹת שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר, וְרוּאָה בְּכָל דָּבָר רַק אֶת הַגִּשְׁמִיּוֹת שֶׁלּוֹ וְלֹא אֶת הַשִּׁכְלָה, שֶׁהוּא הַחַיּוֹת שֶׁל הַדָּבָר, וּמַחֲמֵת זֶה נִמְשָׁךְ אַחֵר תַּאֲוֹתָיו, כִּי בְּכָל דָּבָר שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל, הוּא מַחֲפֵשׁ רַק כִּיצַד הוּא יִכּוֹל לִהְיוֹת מִמֶּנּוּ, הֵנָּה גִּשְׁמִיּוֹת¹²⁹, (הֵיפֵךְ הַהִסְתַּכְלוּת בִּשְׁכָּל שֶׁל כָּל דָּבָר, שֶׁפִּירוּשׁוֹ לְרֹאוֹת בְּכָל דָּבָר כִּיצַד הוּא מְבִיא לְעִבּוּדֵת ה'), זֶה בְּחִינַת עֲשׂוֹ שְׁבִזָּה אֶת הַבְּכוּרָה בִּשְׁבִיל הֵנָּה גִּשְׁמִיּוֹת שֶׁל 'נִזְיָד עֲדָשִׁים'¹³⁰, כֵּמוּ שֶׁפְּתוּב (בראשית כה, לד): "וַיִּבֹז עֲשׂוֹ

מקורות ועיונים

מה. כמבואר בלקוטי הלכות (פקדון ה, ב), וז"ל: על ידי שמתקנין בחינת 'מלכות', שהוא בחינת נוי, שהוא בחינת 'צמצום ומדה' - לקבל החכמה והמחזין בהדרגה ובמדה. כי בלא תקון בחינת המדה והצמצום שהוא בחינת מלכות, אי אפשר לקבל את החכמה והמחזין מחמת 'רבוי אור', כי אור השכל גדול מאד, ואי אפשר לקבלו כי אם על ידי בחינת מלכות שהוא בחינת מדה, בחינת נוי, ע"כ.

מו. בהסתכלות שטחית, 'מלכות' היא היפך הענין של הצמצום, אולם, באמת עיקר ענין ה'מלכות' הוא 'צמצום', כי 'אין מלך בלא עם'. נמצא, שכל כח המלך הוא רק מהעם, וכלשון המובא בסמוך גבי הלבנה, שאין לה אור מעצמה אלא רק מה שמקבלת מן השמש, כך המלך אין לו שום כח וממשלה מצד עצמו רק מה שמקבל מהעם. ונמצא, שמלכות היא צמצום, כי מצטמצם הכח והחכמה של עם שלם לתוך אדם אחד, שהוא הכח שלהם והוא השכל שלהם וכו'.

מז. וזו היתה הנהגת יעקב, שהיה 'איש תם' והיה גם בבחינת 'ויחכמני', כי התמימות היא בחינת 'ספירת המלכות', בחינת אמונה, וממנה הגיע לבסוף ל'ויחכמני' שהיא החכמה, להסתכל בשכל של כל דבר.

מח. כתב בביאור הלקוטים (אות י"א), וז"ל: יש בכח האדם להתגבר ביצרו הטוב, להכניע את עצמו כנגד אור החכמה והחמה, אשר בהעלם נפלא תאיר ותזריח במ'ח' כל אדם, אשר מצדו (המוח) משולל הוא מכל התאוות והמדות הרעות (כי הם רק בלב, וכשמכניע את הלב כנגד המוח). כי אז נחשב הלב'ב' לכלי הניין, כפני לבי'נ'ה (אותיות הלב"ב), אשר תקבל בעצמה אור הח'מ'ה שבמ'וח', ובוזה לכד נקרא בשם חכם

האמיתי, עכ"ל.

מט. וז"ל: דא הוא סיהרא קדישא לעילא, דלית לה נהורא אלא משמשא. [תרגום: זו היא הלבנה הקדושה למעלה שאין לה אור אלא מן השמש].

נ. וז"ל: סיהרא לית לה נהורא מגרמה, אלא בשעתא דאתחבר עמה שמשא אתנהירת. [תרגום: ללבנה אין אור משל עצמה, אלא בשעה שמתחבר עמה השמש היא מאירה].

נא. ובהמשך מביא את הפסוק (ישעיה ל, כו) "ויהיה אור הלבנה כאור החמה", שזו שלמות מילוי הלבנה, שהשיגה בשלמות את השכל שבכל דבר, ונעשית גם היא עצמה כספירת החכמה.

נב. זוהר רעיא מהימנא פרשת כי תצא (ח"ג דף רפא:). ומבואר בפרד"ס שער ערכי הכינויים (שער כ"ג פרק ט"ז), וז"ל: יש מתמיהים על ענין דלית לה מגרמה כלום וכו'. [אבל], כי כמו שהירח הוא עצם לטוש (ע' לקמן תורה קנ"ג) אין בו אור כלל אלא מה שמקבלת מהשמש, כן המלכות אין לה אור מעצמה אלא מה שמקבלת וכו', והיא לווה ממנו האור ומשפעת למטה.

נג. כדכתיב (ישעיה ל, כו) "ויהיה אור הלבנה כאור החמה".

נד. כמבואר בפרפראות לחכמה (אות ג), וז"ל: מאחר שמצמצם דעתו ושכלו של עצמו, ומשבר כל תאוות גופו ומקבל עליו עול מלכותו יתברך בתמימות גדול ובאמונה שלימה, ומצפה ומייחל בכל עת לזכות על ידי זה הצמצום שהוא בחינת מלכות בחינת לבנה, להשיג על ידי זה הארה אמתיית מהשכל העליון שהוא בחינת שמש, על ידי זה בעצמו נעשה בחינת יחוד בין חמה ללבנה, עד שנעשה אור הלבנה כאור החמה, כי בזה הצמצום

הַחֲכָמָה - שֶׁהִיא בְּחִינַת ח', וְנִתְחַבֵּר וְנִתְקַשֵּׁר הַח' וְהַנ', וְנַעֲשֶׂה "אוֹר הַלְבָנָה פְּאוֹר הַחֲמָה":
 וּבִשְׁזֶה קָם, זֶה נוֹפֵל (רש"י בראשית כה, כג), וְאִזִּי נוֹפֵל וְנִתְפַּטֵּל מַלְכוּת הָרִשְׁעָה, כְּמוֹ
 שְׁפָתוֹב (הוֹשֵׁעַ י, י) "כִּי יִשְׂרָאֵל דָּרְכֵי ה', צִדִּיקִים יֵלְכוּ בָם, וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם". הֵינּוּ עַל
 יְדֵי דָרְכֵי ה', הֵינּוּ הַתּוֹרָה, עַל יְדֵי זֶה הַצִּדִּיקִים, שְׁדִבְקִים בְּמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה, הֵם נִתְחַזְקִים
 וּמְקַבְּלִים כֹּחַ. עַל יְדֵי זֶה "וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם" - בְּחִינַת מַלְכוּת הָרִשְׁעָה, בְּחִינַת הַיִּצָּר
 הָרַע, שֶׁנוֹפֵל וְנִכְנָע עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, כַּנִּל. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְקַבְּלִים כָּל הַתְּפִלוֹת וְהַבְּקָשׁוֹת,
 כִּי עֶקֶר מֶה שֶׁאֵין נִתְקַבֵּלִין הַבְּקָשׁוֹת, הוּא מַחֲמַת שְׁאֵין לְהִדְבָּרִים חֵן, וְאֵין נִכְנָסִין בְּלֵב
 שֶׁל זֶה שְׁמִבְקָשִׁין מִמֶּנּוּ, פֶּאֱלוּ אֵין בְּלִבּוֹ מְקוֹם שִׁיכְנוּסוֹ הַדְּבָרִים בְּלִבּוֹ, מַחֲמַת שְׁאֵין
 לְהַמְבַקֵּשׁ חֵן, שִׁיכְנוּסוֹ הַדְּבָרִים בְּלִבּוֹ שֶׁל זֶה שְׁמִבְקָשִׁין מִמֶּנּוּ. אֲבָל עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁעַל
 יְדֵי זֶה נִתְחַבְּרִין וְנִתְקַשְּׁרִין הַנ' וְהַח' כַּנִּל, וְנַעֲשֶׂה חֵן, וְעַל כֵּן נִקְרָאת הַתּוֹרָה (מִשְׁלֵי ה,
 יח) "יַעֲלֶת חֵן". וְאִזִּי זֹכֶה שְׁדִבְרֵיו הֵם דְּבָרֵי חֵן, וְאִזִּי נִתְקַבֵּלִין דְּבָרָיו וּבְקִשׁוֹתָיו, כְּמוֹ
 מִי שְׁמִדְבֵּר דְּבָרֵי חֵן, שֶׁנִּכְנָסִין הַדְּבָרִים בְּלֵב הַמִּתְבַּקֵּשׁ, דִּהְיִינוּ זֶה שְׁמִבְקָשִׁין מִמֶּנּוּ. וְזֶה

ביאור

אֶת הַבְּכוּרָה", דִּהְיִינוּ שַׁעֲשׂוּ בִּזְזָה אֶת הַשֶּׁכֶּל כַּנִּל^ח, כִּי הַבְּכוּרָה שֶׁהִיא רִאשִׁית, הִיא בְּחִינַת
 הַחֲכָמָה, וּבְמִכִּירַת הַבְּכוּרָה וּבִיזוּיָה ע"י עֲשׂוֹ, הִיא גַם בִּיזוּי לַחֲכָמָה. בְּחִינַת הַכְּתוּב (מִשְׁלֵי יח, ב):
 "לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בְּתַבּוּנָה" - שֶׁאֵינוּ מִתְבּוֹנֵן בְּתַבּוּנָה וּבַחֲכָמָה הָאֱלוּקִית, שִׁישֵׁנִן בְּכָל דָּבָר, כְּדִי
 לִנְהוֹג עִם דָּבָר זֶה כְּרִצּוֹן ה', כִּי אִם בְּהִתְגַּלּוּת לְבָבוֹ" - אֵלֶּא מִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר, כִּי צִד יִמְלֹא אֶת
 תַּאוּוֹת לִיבּוֹ. וְזֶה - הֵינּוּ סִילּוֹק הַבְּכוּרָה וְהַשֶּׁכֶּל, כְּדִי לִילֵךְ אַחֵר תַּאוּוֹתָיו כְּבִהְמָה, זֶהוּ בְּחִינַת
 מַלְכוּת הָרִשְׁעָה, בְּחִינַת לְבָנָה דְּסִטְרָא אַחְרָא^ט, שֶׁעֲלֶיהָ נֶאֱמַר (יִשְׁעִיָּהוּ כד, כג): "וְחִפְרָה

ביאור

הַלְבָנָה^ט וְכו' וּבוֹשָׁה הַחֲמָה^{טא}, כִּי מֶלֶךְ ה' צְבָאוֹת בִּהַר צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם", שֶׁלַעֲתִיד לְבוֹא יִתְבַּיֵּשׁוּ
 וּיְכַלְמוּ הָעוֹבְדִים לַחֲמָה וּלְלִבְנָה (רש"י). נִמְצָא, שִׁישְׁנָה לִבְנָה שֶׁצְרִיכָה לְהִתְבַּיֵּשׁ, וְהִיא 'הַלְבָנָה
 דְּסִטְרָא אַחְרָא', וְהִיא תִכְנַע וְתִתְבַּיֵּשׁ בְּפָנֵי הַלְבָנָה שֶׁבְקִדּוּשָׁה, שֶׁהִיא 'סְפִירַת הַמַּלְכוּת' הַקְּדוּשָׁה.

וְזֶה הַשְׁתֵּי בְּחִינּוֹת, מַלְכוּת דְּקִדּוּשָׁה וּמַלְכוּת דְּסִטְרָא אַחְרָא, הֵן: בְּחִינַת יִצָּר טוֹב וְיִצָּר הָרַע, כִּי
 הַיִּצָּר טוֹב נִקְרָא (קֹהֶלֶת, יג, נדרים לב): "מִסְפֵּן וְחֶכֶם"^{טב}, וְנִקְרָא 'מִסְכֵּן', שֶׁהוּא 'עֲנִיִּס'^{טג}, מִשּׁוּם שֶׁהוּא

מקורות ועיונים

שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דְּבָר פְּנִימִיּוֹת שֶׁהִיא עֶקֶר חַיּוּתוֹ, וְצִרְיָקִין
 לְקַשֵּׁר כָּל דְּבָר לְשִׁרְשׁוֹ שֶׁעַל יְדֵי זֶה זֹכִין לְחַיִּים
 נִצְחִיִּים. וְהוּא לֹא הָאֱמִין בְּזֶה, וְעַל כֵּן אָמַר (פְּרָאשִׁית
 כה, לב): הִנֵּה אֲנִכִּי הוֹלֵךְ לְמוֹת וְלָמָּה זֶה לִי בְּכֹדָה, כִּי
 לֹא בָחַר בְּחַיִּים, וְאָמַר, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְמוֹת, כִּי הוּא
 מַעֲלָמָא דְּפִרְוָדָא שֶׁהוּא סִטְרָא דְּמוֹתָא, וְאֵינוֹ מֵאֱמִין
 בְּחַיִּים אֱמִתִּיִּים שֶׁיִּכּוֹלִין לְקַשֵּׁר כָּל דְּבָר לְשִׁרְשׁוֹ,
 שֶׁהוּא עֶקֶר הַחַיִּים לְנִצְחָה, וְעַל כֵּן בְּזֶה הַבְּכוּרָה שֶׁהִיא
 עֲבוּדָתוֹ שֶׁל מְקוֹם שֶׁהִיָּתָה בְּתַחֲלָה בְּכֹחוֹת. כִּי עַל
 יְדֵי הַקְּרִבָּנוֹת מְקַשְּׁרִין וּמַעֲלִין הַכָּל לְשִׁרְשׁוֹ, וְעַל שֵׁם
 זֶה נִקְרָא 'קִרְבָּן' וְכו', ע"כ.

נח. כְּתַב בְּמַעֲיָנִים בְּנַחֲלִים (א, נד), דִּהְנֵה מִכִּירַת
 הַבְּכוּרָה הִיָּתָה בְּיוֹם פְּטִירַת אַבְרָהָם אַבִּינוּ, וַיַּעֲקֹב
 הִסְתַּכֵּל בְּשֶׁכֶל שֶׁל הַדְּבָר שֶׁאֵדָם הוֹלֵךְ לְעוֹלָמוֹ, וְלִכֵּן
 עָשָׂה 'סְעוּדַת הַבְּרָאָה' בְּעֵדֶשִׁים, לְרַמּוֹז שֶׁגִּלְגַּל הוּא
 שֶׁחֲזוֹר בְּעוֹלָם (רש"י בראשית כה, ל), וְאִזִּי נִתְעוֹרֵר 'הַלְעוֹמָה
 זֶה' - עֲשׂו, לְבוֹזוֹת הַבְּכוּרָה וְהַשֶּׁכֶּל, כִּי אֲצִלוֹ שֶׁהִסְתַּכֵּל
 רַק עַל הַחִיצוֹנִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם) "הִלְעִיטִי נָא מִן
 הָאֲדָם הָאֲדָם הַזֶּה" - נִתְחַפֵּץ לְכַסִּילוֹת, וּמִכָּר לְבְּכוּרָה
 בְּטַעֲנָה (שם, לב) "הִנֵּה אֲנִכִּי הוֹלֵךְ לְמוֹת", דִּהְיִינוּ שֶׁגַם
 נִזְכַּר בְּסוּף כָּל הָאָדָם, אֲבָל נִתְחַפֵּץ אֲצִלוֹ שֶׁמַּחֲמַת זֶה
 נִלָּךְ וְנִהְיָה בְּזֶה הָעוֹלָם (חֲגִיגָה טו), וְכִדְכָתִיב (יִשְׁעִיָּהוּ כב,
 יא) "אֲכֹל וְשָׂתֵה כִּי מָחָר נָמוּת".

נט. בִּיאַר הַפְּרָפְרָאוֹת לַחֲכָמָה (אוֹת ד), וז"ל: כְּמוֹ
 שֶׁבְקִדּוּשָׁה יֵשׁ בְּחִינַת חֲמָה וְלִבְנָה כַּנִּל, כְּמוֹ כֵּן זֶה
 לְעוֹמָת זֶה יֵשׁ בְּסִטְרָא אַחְרָא גַם כֵּן חֲמָה דְּסִטְרָא
 אַחְרָא, הֵינּוּ בְּחִינַת הַשֶּׁכֶּל שֶׁל חֲכָמּוֹת חִיצוֹנִיּוֹת
 וְכו', וְלִבְנָה דְּסִטְרָא אַחְרָא הִיא בְּחִינַת מֶה שֶׁמִּסְלֵק
 כָּל בְּחִינַת חֲכָמָה וְשֶׁכֶל וְהוֹלֵךְ אַחֲרֵי תַּאוּוֹת לְבוֹ,
 וְעוֹשֶׂה מֶה שֶׁלְבוֹ חָפֵץ, אִפִּילוּ דְּבָרִים שֶׁגַם לִפִּי
 פְּחִיתוֹת דַּעַתוֹ וְשֶׁכֶּל הַפְּגוּם לֹא נִכּוֹן לַעֲשׂוֹתָם.

בְּעֲצֻמוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת בְּחִינַת לִבְנָה, מֵאִיר בּוֹ
 אוֹר הַחֲכָמָה שֶׁהוּא בְּחִינַת שִׁמְשׁ, ע"כ"ל.

נה. כֵּן בִּיאַר בְּמִי הַנַּחֲל, וז"ל: בְּגִמְרָה תִּיקוֹן
 הָעוֹלָמוֹת שִׁיתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְבָנָה וְיִהְיֶה שְׁנִיָּהם
 שׁוּיִם כְּמוֹ שֶׁנִּבְרָאוּ, כֹּל זֶה יִהְיֶה רַק מַחֲמַת שֶׁלַעֲתִיד
 בַּעַת גִּמְרָה תִּיקוֹן יֵלְכוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ הַזֶּה. כִּי אִישׁ
 הַיִּשְׂרָאֵלִי נִבְרָא רַק בְּשִׁבִּיל שִׁיסְתַּכֵּל בְּהַשְׁכַּל שֶׁל כָּל
 דָּבָר וְלִקְבֹּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם. וְעַל כֵּן בְּגִמְרָה
 תִּיקוֹן, שׁוּיִם הַחֲמָה וְהַלְבָנָה כְּמוֹ שִׁיָּהִי לַעֲתִיד
 שִׁיקוּיִם "וְיִהְיֶה אוֹר הַלְבָנָה פְּאוֹר הַחֲמָה", כִּי אִזִּי
 יֵלְכוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ הַזֶּה הַמְּבוֹאֵר בַּהַתּוֹרָה הַזֹּאת,
 וְיִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְבָנָה וְיִהְיֶה אוֹר הַלְבָנָה כְּאוֹר הַחֲמָה.

נו. וְזוֹ בְּחִינַת 'לְבָנָה' דְּסִטְרָא אַחְרָא, שֶׁהִיא בְּחִינַת
 סִילּוֹק הַשֶּׁכֶּל מִכָּל דָּבָר, וּמִתְנַהֵּג בּוֹ כְּמוֹ בְּהִמָּה, לְמַלֵּא
 אֶת תַּאוּוֹתָיו. וְכְמוֹ שֶׁבִּיאַר זֹאת בְּלִקּוּטֵי הַלְכוּת (פְּקֻדוֹת
 ה, ד), וז"ל: עֶקֶר יְנִיקַת הַכְּסִילוֹת הוּא מְבָחִינַת 'מַעֲשֵׂה
 הַלְבָנָה', שֶׁהוּא פֶּגֶם הַמַּלְכוּת, כִּי הַמַּלְכוּת בְּחִינַת לְבָנָה
 בְּחִינַת נו"ן הַנִּל הוּא כָּלֵל כָּל הַצְּמֻצוּמִים וְהַמְּדוּת
 שֶׁל הַשֶּׁכֶּל וְכו', וּמַחֲמַת שֶׁהוּא בְּחִינַת צְמֻצוּם וּמְדָה,
 וְכָל צְמֻצוּם הוּא בְּחִינַת דִּין, עַל כֵּן לְפַעְמִים נִשְׁתַּלְשֵׁל
 מִשֵּׁם יְנִיקַת הַכְּסִילוֹת שֶׁהוּא הָעֵדֶר הַדַּעַת לְגִמְרֵי וְכו'.
 הֵינּוּ כִּי בְּאֵמַת צִרְיָן הָאָדָם לִזְהַר מֵאֵד שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה
 מַעֲשֵׂה בְּהִמָּה חֵס וְשִׁלּוּם, כִּי גִדֵּר הָאָדָם שִׁיָּהִי רַחוּק
 מִמַּעֲשֵׂה בְּהִמִּיּוֹת שֶׁהֵם כָּל הַתְּאֵאוֹת רְעוּת שֶׁהֵם כְּסִילוֹת
 וְשִׁטּוֹת וְשִׁגְעוֹן בְּחִינַת 'בְּהִמָּה' מִמֶּשׁ, וּבְשִׁבִּיל זֶה הַשֵּׁם
 יִתְבָּרֵךְ חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת כְּדִי שִׁיתְרַחֵק מִמַּעֲשֵׂה בְּהִמָּה,
 כִּי הַדַּעַת, שֶׁהוּא גִדֵּר הָאָדָם, הוּא הַהִפְךָ מִכָּל הַתְּאֵאוֹת
 שֶׁהֵם בְּחִינַת בְּהִמִּיּוֹת כְּסִילוֹת וְשִׁטּוֹת.

נד. כְּמִבּוֹאֵר בְּלִקּוּטֵי הַלְכוּת (פְּקֻדוֹת ה, יט), וז"ל: עֲשׂו
 בְּזֶה אֶת הַבְּכוּרָה, שֶׁהִיא הַשֶּׁכֶּל, וּמִכָּרָה בְּשִׁבִּיל תַּאוּת
 אֲכִילָה, כִּי "לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בְּתַבּוּנָה", כִּי לֹא הָאֱמִין

ביאור

שעל ידי לימוד התורה בבית המדרש^{עב} יש כח ביד האדם להתגבר על היצר הרע. והטעם, שמושכו דוקא לבית המדרש, שהוא מקום לימוד תורה, **פי על ידי לימוד התורה נותן** האדם **כח למלכות דקדושה**, דהיינו, ליצר הטוב שבקרבו, כי לימוד התורה הוא בחינת 'שכל דקדושה' המאיר ל'מלכות דקדושה', שהיא יצר הטוב, ולכן, יוכל להתגבר כנגד יצר הרע, ולקבל על עצמו עול מלכות שמים^{עב}.

מקורות ועיונים

וכנראה בחוש, שבשביל תאוות לבם, משליכין כל חכמתם ושכלם ועושים מעשה בהמה ממש. וכמו שחמה ולבנה דקדושה מחזקין זה לזה, כי על ידי לבנה בחי' מלכות בחי' צמצום השכל, זוכה לקבל מאור השכל, ועל ידי זה נעשה אור הלבנה כאור החמה וכו'. כן בחמה ולבנה דסטרא אחרא, על ידי שמסלק שכלו ונמשך אחר חיצוניות ותאוות לבו, על ידי זה מתחזק ביותר מהכפירות וחכמות חיצוניות שלו, ועל ידי זה נמשך ביותר אחר תאוות לבו וכן חוזר חלילה, עכ"ל.

ס. מבואר בתקוני זוהר (תיקון ח' דף כד) על "וְחִפְּרָה הַלְבֵנָה" שהיא הנקבה של הסטרא אחרא.

סא. הקשה בביאור הליקוטים (בד"ה היצה"ר רוצה), מדוע בסמוך "וְחִפְּרָה הַלְבֵנָה" לא נקט רבינו את המשך הפסוק "ובושה החמה" אלא כתב רק 'וכו', ולמה לא יפרט זה באר היטב, כמו שמפרט בדבר המלכות שנמצא מלכות דסטרא אחרא. ותירץ דו"ל: נראה שזה מחמת שמצד השמש המשפיע [ומתדמה ליוצרו כביכול להאיר מעצמו], אין שום נפתל ועייקש חס ושלוש, וכל אחיזת הרע, הוא בהלבנה הענייה לבד, אשר מצד עצמה גם בקדושה, חסירה היא מהחכמה וכו', אשר עבור זה מרמז בתיבת 'וכו', לכנות גם להחכמה החיצונה בשם 'חמה'.

סב. הפסוק במלואו: "טוב ילד מספן וחקם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד", ופירש"י: "ילד מספן" - זה יצר טוב, ולמה נקרא ילד שאינו בא באדם עד י"ג שנה. "מספן" - שאין האיברים שומעים לו כמו ליצר הרע. "וְחִפְּרָה" - שמשכיל את האדם לדרך טובה.

סג. תרגום של 'עני' - 'מסכנא'.

סד. כן פירש רשב"י בזוהר פרשת וישב (ח"א דף

קעט), דו"ל: רבי שמעון אמר, תא חזי, פתיב טוב ילד מספן וחקם. מאן ילד מספן, הא אוקמוה ואתמר דאיהו יצר טוב. אבל "טוב ילד" (כלומר למה נקרא 'ילד'), הךא הוא דכתיב (תהלים לו, כה) "נער הייתי גם זקנתי", ודא הוא נער דאיהו ילד מספן דלית ליה מגרמיה כלום. ואמאי אקרי 'נער', בגין דאית ליה תדתי דסייהרא דמתחדשא תדיר, ותדיר איהו "ילד מספן" כמה דאמרן. "וְחִפְּרָה", בגין דחקמה שריא ביה. [תרגום: רבי שמעון אמר, בא ראה, פתיב טוב ילד מספן וחקם, מי זה ילד מספן? הרי בארעה, ונתבאר שהוא יצר טוב. אבל טוב ילד, זהו שפתיב "נער הייתי גם זקנתי", וזה הוא נער שהוא ילד מספן, שאין לו מעצמו כלום. ולמה נקרא 'נער', משום שיש לו חדוש הלבנה שתמיד מתחדשת, ותמיד הוא ילד מספן, כמו שאמרנו. "וְחִפְּרָה", משום ששורה בו חקמה].

סה. על פי הפרפראות לחכמה (אות ה'), שכתב דו"ל: היצר טוב נקרא "מספן וחקם" וכו', כי יודע עניויות ודלותו דלית ליה מגרמיה כלום, כי הגוף וכל תאוותיו וכו' הבל. ואפילו שכלו הטבעי הוא הבל ורעות רוח, מחמת שהוא מעורב בכוחות הגשמיות והגופניות.

סו. היינו, יהיה מי שיהיה, אפילו אם אינו במדרגת 'איש הישראלי' שהוא בחינת 'לי ראש', אלא כל יהודי באשר הוא.

סז. כתב בלקוטי הלכות (פקדון ה' יג), דו"ל: כי על ידי התורה שעל ידי זה נותנין כח למלכות דקדושה שהיא בחינת תקון צמצום המזין, בחינת נז"ן, על ידי זה נמשך הארת השכל והחקמה שהוא החיות של כל דבר שהוא בחינת ח' ואז זוכין להסתכל על השכל שיש בכל דבר שפעולם, להתקרב על

בחינת ת', הינו על ידי שנתחברו ונתקשרו החי"ת והנו"ן ונעשה בחינת ח"ן, על ידי זה נעשה בחינת ת"ו, שהוא לשון חקיקה ורשימה, כמו שכתוב (יחזקאל מ, ה) "והתוית ת"ו", כי על ידי החן נחקק ונרשם מקום בלב המתבקש לקבל הפקשה, כי על ידי החן נתקבלו דבריו. נמצא, שבחינת הח"ן חקק מקום בלב זה שמבקשין ממנו, כדי שיכנסו דבריו בלבם, ויקבל בקשתו. והחקיקה ורשימה זה בחינת ת"ו כנ"ל. וזהו (קהלת מ, יז) "דבריו חכמים בנחת נשמעים", נחת דיקא, הינו בחינת חן הנ"ל והת' הנ"ל, ועל ידי זה נעשה אותיות 'נחת', ואז נשמעים דבריו, ונתקבל בקשתו כנ"ל:

ועל כן יעקב שהוא בחינת השכל כנ"ל, על כן זכה לחן, כמו שכתוב (בראשית לג, יא) "כי חנני אלקים" וכו'; ועל כן ברח את השבטים בחן, כמו שכתוב (שם, ה) "הילדים אשר חנן" וכו'; ובנימין לא היה אז. ועל כן ברכו יוסף בחן, כמו שכתוב (שם מג, כט) "אלקים יחנך בני" (עין בראשית רבה [וישלח] עה, י. [מקץ צב, ה]). ודוקא יוסף היה יכול לברכו בחן, כי יוסף היה כלול ביותר מבחינת יעקב, כמו שכתוב (שם לו, ב) "אלה תלדות יעקב יוסף";

ביאור

בחינת 'מלכות', שהיא בחינת ענייה ודלה דלית לה מגרמה - שאין לה מעצמה כלום^{סז}, כי אם מה שמקבלת מחכמה, ולכן נקרא גם 'חכם', על שם שמקבל מהחכמה. כי אדם שהולך אחר יצרו הטוב, יודע שאין לו מעצמו כלום, משום ששכלו אינו מושלם ועלול להטעותו, כיון שהוא בגוף גשמי, ולכן, הוא רוצה לקבל הארה מהחכמה והשכל העליונים, כדי לדעת את הדרך שילך בה, והוא גם מבטל את עצמו לחכמה ולשכל הללו^{סח}. ויצר הרע נקרא (בקהלת שם) 'מלך זקן וכסיל', בחינת 'מלכות' דסטרא אחרא, שאינה חפצה בחכמה ושכל, ונקרא "מלך" על שם 'המלכות', "וכסיל" על שם שאינו רוצה בחכמה אלא בתאוות, בחינת "לא יחפץ כסיל בתבונה" וכו', כנ"ל.

לאחר שביאר, שישנן חכמה ומלכות דקדושה ולעומתן חכמה ומלכות דסטרא אחרא, יבאר, שע"י התורה הוא נותן כח למלכות דקדושה, ומתרחק ממלכות דסטרא אחרא.

ה. וצריך כל אחד^{סו} לתן כח לבחינת מלכות דקדושה שהוא היצר הטוב, להתגבר על מלכות דסטרא אחרא שהוא היצר הרע, וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה): 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע' - שיגביר ויעורר כח 'יצר טוב', שיעשה מלחמה כנגד 'יצר רע', כי בלי שילחם היצר הטוב ביצר הרע תמיד, יפול חס ושלוש ברשתו, וכיון שצריך היצר הטוב שהוא בחינת 'מלכות דקדושה' להילחם, לכן צריך לתת לו כח. ועל ידי מה נותן כח למלכות דקדושה ומגביר את יצר הטוב על יצר הרע, על ידי התורה^{סז} שהוא עוסק בכח - שלומד תורה לשמה^{סח}, בעמל וביגיעה^{סט}, (כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה שם בגמרא בברכות: 'לעולם ירגיז וכו' יצר טוב על יצר הרע, אי אזיל - אם הצליח להתגבר עליו ויצר הרע הלך - מוטב, ואם לאו - יעסוק בתורה וכו'^{עא}, ע"כ. נמצא, שעסק התורה נותן לאדם כח להתגבר על היצר הרע). וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין לו): 'תנא דבי ר' ישמעאל, אם פגע בך מנוול זה (היצר הרע), משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ' וכו', הרי,

ביאור

נתקבלים בשמים כל התפלות והבקשות. פי עקר מה שאין נתקבלין הבקשות^ט בין מה שאדם מבקש מזהבדיל מה שמבקש מחבירו הוא מחמת שאין להדברים (של דיבור הבקשה) 'חן', ואין נכנסין בלב של זה שמבקשין ממנו, כאלו אין בלבו מקום שיפנסו הדברים בלבו, מחמת שאין להמבקש חן שיפנסו הדברים בלבו של זה שמבקשין ממנו, כי רק ע"י החן, נחקק ונעשה מקום בלב מי שמבקשים ממנו שאליו תיכנס הבקשה (כדלקמן). אבל על ידי לימוד התורה בכח - בעמל

מקורות ועיונים

המעודן שביצר הרע, כמבואר בזוהר פרשת תולדות במדרש הנעלם (ח"א דף קלח), שבלי יצר הרע אין שמחה בלימוד, ע"ש.

עג. כתב במי הנחל, וז"ל: עיקר המלחמה שבין היצר הטוב והיצר הרע, הוא שהיצר טוב מסית את האדם למאוס בכל החכמות חיצוניות ובכל התאוות ושיקבל על עצמו עול מלכות שמים ולקשר את עצמו אל אור השכל דקדושה, ויבין על ידי זה גדולת הבורא, ויתקרב על ידי זה להשם יתברך שזה בחינת 'יעקב'. והיצר הרע מסית את האדם להיפך, בבחינת "לא יחפוץ כסיל בתבונה" בחינת עשו שביזה את הבכורה שהיא השכל. ועל ידי התורה שעוסקין בכח, נותנין כח להיצר הטוב להתגבר על היצר הרע, שזה בחינת "ויעקב איש תם יושב אהלים" באהלו של שם ועבר ללמוד תורה, ועל ידי זה זכה לקבל עליו עול מלכות שמים באמת ובתמימות, ומאס בכל החכמות חיצוניות ובתאוות עולם הזה, עד שזכה על ידי זה להסתכל על השכל שיש בכל דבר, ולהכיר גדולת הבורא ולהתקרב אליו.

עד. כתב במעיינים בנחלים: התורה היא נובלות חכמה של מעלה (בראשית רבה יז, ז) שבשורשה העליון היא סוד חכמתו ואלקותו ית' בעצמו (ע' ברש"ש, בהקדמת רחובות הנהר, שהתורה היא עצמות אור האין סוף ב"ה). נמצא שהתורה בעצמה היא שורש הקשר שבין ישראל עם הקב"ה. לכן ע"י לימוד התורה והתקשרותו בה, מעלה עליו 'חן' ונתקבלים התפילות.

עה. כן כתב בקיצור (אות י'), וז"ל: פשוטין ל'כל הנ'ל, א'י נעשה יחוד גדול בכל העולמות, ונעשה אור הלבנה כאור החמה, וזוכין לחן וכו', עכ"ל.

עו. לשון רש"י בפרשת תולדות גבי יעקב ועשו

ידי זה לה' יתברך, שזהו בחינת שמש בחינת יעקב שזכה לבכורה, וא'י נשמרין מ'כל ההזקות. פי אור יום בחינת שמש שהוא בחינת אור השכל מציל מ'כל ההזקות, פי כלל מ'י'קי עלמא, אין להם שליטה באור יום, פי כל שליטתם הוא רק בחשך וכלילה וכו'. ועל פ'ן על ידי התורה שעל ידי זה זוכין להסתכל על השכל שבכל דבר שהוא בחינת אור יום, על ידי זה נצולין מ'כל ההזקות, ועל פ'ן על ידי זה מתגבר מלכות דקדושה שהיא בחינת "שמור" - שהיא בחינת 'עקרת הפית' ששומרת כל חפצי הפית מ'כל מין הזקות.

סח. ביאור הלקטים (אות ט"ז).

סט. ע"פ פרפראות לחכמה (אות י"א). ובעצות המבוארות (תלמוד תורה אות ב'), כתב וז"ל: על ידי עסק התורה בכח, הינו על ידי למוד בחשך ובכרצון, והתגברות בכח להכניע את המניעות שמונעות מעסק התורה לשם שמים, על ידי זה מתחזקת באדם מלכות דקדושה, הינו האמונה האמתית המכנה מלכות דקדושה. ועל ידי זה מתחזק ומתגבר יצר הטוב על יצר הרע, הינו שהאדם מתחזק להכניע את דעותיו של יצר הרע, והוא מקים את דעותיו של יצר הטוב.

ע. תוספת שהוסיף מוהר"ן בלוח השמטות, שעשה בדפוס ראשון של הספורי מעשיות, וכן במהדורות שבשנת תקפ"א.

עא. ע' בלקוטי הלכות (בציעת הפת ה, כב) בביאור גמ' זו.

עב. ע' מהרש"א שם, שהכוונה במשיכה לבית המדרש, ששם יעבוד את ה' ית' גם עם יצר הרע, כי זו שלמות העבודה לעבוד את הקב"ה בשני יצריו, גם עם יצר הרע, כמבואר במשנה בברכות (דף נד). והנה בשביל לימוד התורה צריך גם את החלק

כי הוא היה עקר תולדותיו. פי יעקב ויוסף כחדא חשיבי, (עין זוהר וישלח קעו: וישב קפב:). ועל פ'ן נאמר ביוסף (דברים לג, יז) "בכור שורו הדר לו", 'בכור' - הוא בחינת השכל פנ"ל. וזהו 'שורו' - לשון הסתכלות, פי צריכין להסתכל בהשכל שיש בכל דבר פנ"ל. וזהו "הדר לו" - תרגם אוגלוס: 'זיו ליה' - לשון 'אור'. פי השכל מאיר לו בכל דבר; אפלו במקום שהיה אפל וחשך, מאיר לו השכל, בשזוכה להסתכל על השכל שיש שם בכל דבר ומקרב אותו להשם יתברך. וזה פרוש מה שאמר רבה בר רב חנה (פבא פתרא עג.) האי גלא דמטבע לספינתא מתחזי פי צוציתא דנורא חורתא ברישא. (פרש רשב"ם: אש לבנה ומלאך מוץ הוא). ומחזין ליה באלותא דחקיק עליה (שמות ג, יד) "אהיה אשר אהיה": גלא - הוא היצר הרע: דמטבע לספינתא - הוא החן והחשיבות, לשון ספון וחשוב (מועד קטן כח. 'מאן חשיב מאן ספון'). פי היצר הרע רוצה להטביע ולהשפיל חס ושלום, בחינת החן והחשיבות של ישראל, בחינת מלכות דקדושה: ומתחזי פי צוציתא דנורא חורתא ברישא - פי מתחלה היצר הרע מתלבש עצמו במצוות, ומטעה את

ביאור

וא'י כשמגביר יצר הטוב כנגד יצר הרע, שמבטל את תאוות לבו שהיא הנהגה בהמית, בחינת הכסיל שאינו רוצה בחכמה, מקבלת המלכות דקדושה, שהיא בחינת נ' (כדלעיל אות ג), חיות מן החכמה^{טז}, שהיא בחינת ח' (שם אות ב), דהיינו, שעל ידי זה הוא זוכה לקבל את אור החכמה, כמבואר לעיל, שעל ידי המלכות ניתן לקבל את אור החכמה, ונתחבר ונתקשר הח' והנ' - החכמה והמלכות, ונעשה אור הלבנה שהיא המלכות דקדושה כאור החמה שהיא החכמה, שזוהי בחינת 'יחוד העולמות'^{טז}, וזה שהתגבר על יצרו זוכה, שיאיר לו השכל שיש בכל דבר, להראות לו כיצד להתקרב לה'.

וכשזא קם - מלכות דקדושה, זה נופל^{טז} - מלכות דסטרא אחרא, כי כל ענין מלכות דקדושה הוא למלך, למשול ולהכניע את מלכות הסטרא אחרא^{טז}, וא'י נופל ונתבטל מלכות הרשעה. כמו שפתוב (הושע יד, י): "פי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בם, ופושעים יפשלו בם". הינו על-ידי 'דרכי ה' - הינו התורה שהיא המלמדת את הדרך לעבוד את ה', על ידי זה הצדיקים שדבקים במלכות דקדושה, הם נתחזקים ומקבלים כח^{טז}, פי, בכח 'דרכי ה', שהיא התורה, יש לצדיקים כח ללכת בהם, כי כאשר הם עוסקים בתורה, הם דבקים במלכות דקדושה, שכן הם נותנים לה חיות מהחכמה, וגם מקבלים כח להסתכל בשכל של כל דבר, ומזה בעצמו נופלים הרשעים, כמו שנאמר בהמשך הפסוק: על ידי זה "ופושעים יפשלו בם", בחינת מלכות הרשעה, בחינת היצר הרע, שבליבו של האדם, שנופל ונכנע על-ידי התורה, פנ"ל.

לאחר שביאר, כי ישנן חכמה ומלכות דקדושה, וישנן חכמה ומלכות דסטרא אחרא, ועל ידי לימוד התורה מגביר מלכות דקדושה, כי היא מקבלת את חיותה מהחכמה וזוכה להתבונן בשכל שבכל דבר. יבאר עתה, כיצד על ידי חיבור החכמה והמלכות נעשה 'חן' ומתקבלים התפילות והבקשות.

ו. ועל ידי זה שמתחברות המלכות שהיא נ' והחכמה שהיא ח', ואז התורה מעלה 'חן' על לומדיה

הָאָדָם כָּאֵלּוּ מְסִיתוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה. וְזֶהוּ בְּחִינַת צוּצִיתָא דְּנוּרָא חֲנוּתָא - אֵשׁ לְבָנָה, אֵף עַל פִּי בֶן מִלֶּאךָ מוֹזִיק הוּא. וּמְחִינָן לִיה בְּאֵלּוּתָא דְּחֻקִּיק עֲלֵה אֶהְיָ וְכו', הִינוּ שְׁעָקֵר הַכְּנַעְתּוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע הוּא עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא כֹּלָה שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת וַי"ו (עֵיין זוּהַר פְּקוּדֵי רַכּוּ). כִּי הַלּוּחֹת, אֶרְפָּן וַי"ו וְרַחֲפָן וַי"ו (בְּכָא בְּתָרָא י.ד.). וְזֶהוּ בְּחִינַת 'אֵלּוּתָא', דִּהְיוּ מִקְלֹת דְּחֻקִּיק עֲלֵה אֶהְיָ וְכו', הִינוּ שְׁמוֹת, בְּחִינַת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת וַי"ו, וְהָיוּ הוּא צוּרַת מִקְל, וְהִיא כֹּלָה שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, הִינוּ שֶׁהַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה הִיא מְכַנֶּיֶע אֶת הַיֵּצֶר הָרָע - שְׂרֹצָה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מִשְׁגָּע מִמֶּשׁ חֵם וְשָׁלוֹם. כִּי בַעַל עֲבָרָה הוּא מִשְׁגָּע, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה (סוֹטָה ג.) 'אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבָרָה אֲלָא אִם בֶּן נִכְנָם בּוֹ רוּחַ שְׁמוֹת'. וְכְמוֹ שֶׁהַמִּשְׁגָּעִים צָרִיכִים לְהַכּוֹתָם וְלִשׁוֹם עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת, כְּמוֹ בֶן מִמֶּשׁ הַתּוֹרָה שְׁעוֹסְקִין הוּא בְּחִינַת מִקְלֹת וְשְׁמוֹת, שְׁבֻזָּה מִכֵּין וּמְכַנֶּיֶעֵן אֶת הַיֵּצֶר הָרָע וּמְגַרְשִׁין מִן הָאָדָם אֶת הַשְּׁגָעוֹן וְהָרוּחַ שְׁמוֹת שְׁנֹכְנָם בּוֹ, בְּחִינַת 'וּמְחִינָן לִיה בְּאֵלּוּתָא, דְּחֻקִּיק עֲלֵה שְׁמוֹת' וְכו', כְּפִ"ל (עֵיין וִיקְרָא רַבָּה קְדוּשִׁים כה,

ביאור

וביגיעה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְחַבְּרִין וְנִתְקַשְּׁרִין הַנִּי' וְהַח' כְּפִ"ל - וְנַעֲשֶׂה 'חן', וְעַל פֶּן נִקְרָאת הַתּוֹרָה "יַעֲלֵת חן" (משלי ה, יט), כִּי מַעֲלָה עַל לומדיה 'חן' (כדלעיל אות א')^פ, וְאֵזִי זֹכֶה שְׁדַּבְּרִיו הֵם דְּבָרֵי חן, וְאֵזִי נִתְקַבְּלִין דְּבָרֵיו^{פב} וּבִקְשׁוֹתָיו^{פב}, כְּמוֹ מִי שֶׁמְדַבֵּר דְּבָרֵי חן, שְׁנֹכְנִסִין הַדְּבָרִים בְּלֵב הַמִּתְבַּקֵּשׁ, דִּהְיוּ זֶה שְׁמִבְקָשִׁין מִמֶּנּוּ, כִּךְ גַּם הַקַּב"ה מְקַבֵּל אֶת תְּפִילוֹתָיו וּבִקְשׁוֹתָיו, כְּשֶׁהֵם דְּבָרֵי חן.

וְזֶה ה'חן' הַנִּכְנָס בְּלֵב הַמִּתְבַּקֵּשׁ, הוּא בְּחִינַת 'ת', הִינוּ עַל יְדֵי שְׁנִיתְחַבְּרוּ וְנִתְקַשְּׁרוּ הַחִי"ת וְהַנּו"ן - חֲכָמָה וּמַלְכוּת וְנַעֲשֶׂה בְּחִינַת "חן", עַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת 'ת' וַי"ו^{פב}, שֶׁהוּא לְשׁוֹן חֻקִּיקָה וְרִשְׁמָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (יחזקאל ט, ד): "וְהַתְּוִיֶּת תּוֹ"^{פד}, וּפִירֵשׁ רַש"י: 'וְהַתְּוִיֶּת תּוֹ - וּרְשָׁמָת רוּשִׁם', הִרִי, שְׁאוֹת 'ת' וַי"ו הוּא לְשׁוֹן רוּשִׁם וְחֻקִּיקָה, כִּי עַל יְדֵי חָן, נִחְקֵק וְנִרְשָׁם מְקוֹם בְּלֵב הַמִּתְבַּקֵּשׁ לְקַבֵּל הַבְּקָשָׁה^{פה}, כִּי עַל יְדֵי חָן נִתְקַבְּלוּ דְּבָרָיו. נִמְצָא, שֶׁבְּחִינַת ה"חן" חֻקִּיק מְקוֹם בְּלֵב זֶה שְׁמִבְקָשִׁין מִמֶּנּוּ, כְּדִי שִׁיכְנִסוּ דְּבָרָיו בְּלִבּוֹ, וְיִקַּבֵּל בְּקִשְׁתּוֹ. וְהַחֻקִּיקָה וְרִשְׁמָה, זֶה בְּחִינַת 'ת' וַי"ו כְּפִ"ל.

וְזֶהוּ רִמְזוֹ הַכְּתוּב (קהלת ט, יז): "דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים", וּפִירֵשׁ רַש"י 'נִשְׁמָעִים - מְקוֹבָלִים'^{פו}, "נַחַת" דִּיקָא, הִינוּ בְּחִינַת 'חן' הַנִּי' וְהַח' הַנִּי', וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה אוֹתִיּוֹת נַחַת', וְאֵזִי נִשְׁמָעִים דְּבָרָיו וְנִתְקַבֵּל בְּקִשְׁתּוֹ כְּפִ"ל. וְזֶהוּ "דְּבָרֵי חֲכָמִים" - הַתְּפִילוֹת וְהַבְּקָשׁוֹת שֶׁל הַחֲכָמִים, הַעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הַמַּעֲלָה עֲלֵיהֶם 'חן'. "בְּנַחַת" - הִינוּ, צִירוּף 'חן' עִם 'ת', שֶׁהִיא הַרְשִׁימָה וְהַחֻקִּיקָה. "נִשְׁמָעִים" - מִתְקַבְּלוֹת הַתְּפִילוֹת וְהַבְּקָשׁוֹת לַמַּעֲלָה.

לאחר שנתבאר, שיעקב זכה להסתכל בשכל של כל דבר, בחינת חכמת התורה, והאיר למלכות דקדושה וזכה ל'חן'. יבאר עתה, שמי שזכה ל'חן', יכול לברך גם את האחרים ב'חן', ויבאר, שגם יוסף זכה לבחינה זו כיעקב.

ז. וְעַל פֶּן יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֹּׁכֵל כְּפִ"ל (באות ב') כִּי זָכָה לְבַכּוּרָה שֶׁהִיא בְּחִינַת חֲכָמָה וְשִׁכְלָה,

ביאור

עַל פֶּן זָכָה לְחָן כִּי הֵאִיר בְּחֲכָמָתוֹ שְׁבָאוֹת ח' לַמַּלְכוּת דְּקְדוּשָׁה בָּאוֹת נ' וְנַעֲשֶׂה 'חן', כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (בראשית לג, יא) "כִּי חֲנַנִי אֱלֹקִים"^{פו} וְכו'. "חנני" הוּא 'חן'. וְעַל פֶּן שִׁזְכָּה יַעֲקֹב לְחָן בְּרַךְ (יכל לברך) אֶת הַשְּׁבָטִים בְּ'חן', כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (שם, ה): "הִילָדִים אֲשֶׁר חָנוּ" וְכו'.

וּבְנִימִין לֹא הָיָה אָז בְּשַׁעַת הַפְּגִישָׁה עִם עֶשָׂו, כִּי עַדִּיין לֹא נוֹלַד, וְעַל פֶּן בְּרָכוּ יוֹסֵף בְּ'חן', כְּמוֹ שְׁפָתוֹב שֶׁאֲמָר יוֹסֵף לְבִנְיָמִין (שם מג, כט): "אֱלֹקִים יְחַנֵּךְ בְּנִי" - "יִחַנֵּךְ" הוּא 'חן'^{פח}. וְדוֹקָא יוֹסֵף

מקורות ועיונים

והארה הזו בעצמה היא בחינת ה'חן'.
פא. דבריו היינו התפילה (כאיבי הנחל), והכניס רבינו לשון זו, כי ידרוש מיד את המשנה 'דברי חכמים בנחת נשמעים'.

פב. כתב בביאור הליקוטים (אות א' בד"ה ועל ידי זה), וז"ל: תבין ותתבונן באלה התיקונים, שהם חוזרים חלילה בכל עת. כי כל אשר תתקבל תפילת האדם, תתמלא ותתקשר יותר הלבנה באור החמה, ולהיות ביתרון החן הגורם יותר לקבלת התפילה.

פג. והנה מלבד פעולת החקיקה והרשימה הנרמזת באות ת' הנעשית ע"י ה'חן', כתב עוד בספר איבי הנחל שגם צורת אות ת' בעצמה היא נעשית מצירוף שתי אותיות אלו ח' ונ', וז"ל: כשתחבר הנו"ן על רגל השמאלי של החי"ת, נעשה על ידי זה צורת ת'. עוד רמז, ח' כפול נ' שוה ת'.

פד. הפסוק מדבר על זמן החורבן, ומתחילה עלתה מידה טובה להציל את הצדיקים ולהכירם ע"י תיו ורשימה, 'וַיֵּאמֶר ה' אֵלָיו עֲבֹר בְּתוֹךְ הָעֵיר בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהַתְּוִיֶּת תּוֹ עַל מִצָּחוֹת הָאֲנָשִׁים הַנִּצָּנְחִים וְהַנִּצָּנְקִים עַל כָּל הַתּוֹעֲבוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בְּתוֹכָהּ'.

פה. ביאור עמוק כתב בביאור הליקוטים (כד"ה תיו), וז"ל: יש לבאר, שכל החקיקה והחסרון הזה שגורמים כביכול בהלב שלמעלה (פ'), החקיקה היא לעשות חלל ומקום, ע"י כך שחופר וחוקק בלב של מעלה, וכביכול עושה שם איזה חיסרון, ולכאורה הוא דבר תמוה מאוד לעשות שם חקיקה וחיסרון, הוא מאתערותא דלתתא של האדם המתפלל והמבקש, שמכיר ויודע ומרגיש את חסרונו (ומכיר שהוא חסר חוקק לבקש מה' ית'), ושופך את שיחו ותפילתו לפני אלהותו וחכמתו ית' שבעצם החיות (כי תפילתנו מתקבלת בכח התורה שהיא ספירת החכמה בחינת החיות, להשפיע לו ממנה דרך ספירת המלכות), ונצטרף ומגיע

(בראשית כה, כג), על הפסוק "וְלֹאִם מִלֵּאִם יֵאָמֵן", אין לאום אלא מלכות וכו', לא ישוּב בגדולה, כשזה קם זה נופל וכו', עכ"ל.

עז. כן ביאר בביאור הלקוטים בד"ה כשזה קם.

עת. וביאור הענין, כי נתבאר לעיל (אות א') שהחן של ישראל נפל עתה, ולכן עתה כל החן נמצא אצלם, דהיינו הסיבה שאין לישראל חן עתה, כי החן נמצא אצלם. אולם כשמלכות הרשעה נופלת, אזי להם אין חן, וממילא החן של ישראל עולה, ונעשה לישראל חן.

עט. לכאורה יש כאן קיצור לשון ולא הזכיר התפילות, כמו שהזכיר קודם. אכן, יש לבאר עומק כוונתו, שבדוקא השמיט כאן תיבת 'תפילות', אף שבלי חן אין מתקבלות הן התפילות והן הבקשות, אלא, שעל ענין התפילות, שהן שבח והודיה וריצוי וכו', אין אנחנו יודעים אם נתקבלו אם לאו, כי זאת יודע רק ה' ית', אולם, בענין הבקשות, אנחנו רואים בעינינו אם נתקבלו, כי רואים אם נתמלא המבוקש או לא. לכן, דקדק רבינו בלשונו מאוד, לכתוב מה שאין מתקבלים הבקשות בלבד. נואף שהקב"ה שומע את כל התפילות, כמו שאנחנו אומרים בשמונה עשרה 'כי אתה שומע תפילת כל פה', וענין החן פועל שתתקבל התפילה והבקשה כאחת].

פ. וענין זה נעשה ע"י חכמת התורה בעצמה, כי ע"י שמתבונן בשכל של כל דבר הוא מושך את חכמת התורה, ובוזה שמצמצם את עצמו, ויודע שאף שלא השיג את השכל של כל דבר הוא מאמין שיש בכל דבר ודבר שבבריאה שכל אלוהי, ע"י אמונה זו זוכה לספירת המלכות, שהיא בחינת 'לבנה', המצמצמת את אור השמש שהוא השכל הגדול, ואז מתקיים בו (קהלת ח, א): "חֲכָמָת אָדָם תֵּאִיר פָּנָיו",

(א): וְהוּא "אֲשֶׁרִי תְּמִימִי דְרָדָּה", אֲשֶׁרִי - לְשׁוֹן הַסִּתְּפָלוּת. "תְּמִימִי דְרָדָּה" - בְּחִינַת (בְּרָאשִׁית כה, כו) "יַעֲקֹב אִישׁ תָּם"; שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֹּׁכֵל כִּנ"ל. הֵינּוּ לְזִכּוֹת לְהַסְתַּפֵּל עַל הַשֹּׁכֵל שִׁישׁ בְּכָל דְּבָר, שֶׁהוּא בְּחִינַת "יַעֲקֹב אִישׁ תָּם" - זֶה זֹכִין עַל יְדֵי הַתּוֹרָה. וְהוּא "הַהוֹלָכִים בְּתוֹרַת ה'", כִּי עַל יְדֵי שְׁלוֹמֵד תּוֹרָה בְּכַח, עַל יְדֵי זֶה נֹתֵן כֹּחַ לַמַּלְכוּת דִּקְדֻּשָּׁה בְּחִינַת נו"ן, לְקַבֵּל מִן הַשֹּׁכֵל, שֶׁהוּא בְּחִינַת ח"ת, וְאִזִּי נַעֲשֶׂה ח"ן וְנִתְקַבְּלִים דְּבָרָיו כִּנ"ל, וְאִזִּי נִתְעַלָּה הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַתַּפְּלוֹת וְהַפְּקָשׁוֹת נִתְקַבְּלִים:

תורה ב

(לְשׁוֹן רַבֵּנוּ זְכָרֵנוּ לְבָרְכָה)

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה, אָמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֹהֶרֶן וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם, לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמּוּיוֹ (וַיִּקְרָא כֹא, א):

אִיתָא בְּסִפְרָא דְּעִנְיֵוֹתָא (עֵינִן אֲדָרָא רַבָּא נִשָּׂא ח"ג דף קל: ובִּאֲדָרָא זֹטָא הַאֲזִינוּ ח"ג דף רפמ). פֶּרֶק

ביאור

הִיָּה יָכוֹל לְבָרְכוֹ בְּחֵן, כִּי יוֹסֵף הָיָה פְּלוֹל בְּיוֹתֵר מִבְּחִינַת יַעֲקֹב^{כט}, כִּמּוֹ שֶׁפָּתוּב (שם לו, ב): "אֵלֶּה תִּלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף", כִּי הוּא הָיָה עֶקֶר תּוֹלְדוֹתָיו - הוּא הִיָּה הַעִיקֵר שֶׁבְּבָנָיו^צ, כִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף כִּפְחָדָא חֲשִׁיבִי^{צא} - יַעֲקֹב וְיוֹסֵף כֹּאחֵד חֲשׁוּבִים, וְלִכּוֹן, כַּשֵּׁם שֶׁיַּעֲקֹב זָכָה לַחִיבוֹר הַחֲכָמָה וְהַמַּלְכוּת, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת 'חן'^{צב}, כִּךְ גַּם יוֹסֵף זָכָה לָזֶה, וְיִכָּל לְבָרֵךְ אֶת בְּנִימִין בָּחוּן.

וְעַל כֵּן שִׁיעֲקֹב וְיוֹסֵף חֲשִׁיבִי אֶחָד נֶאֱמָר בְּיוֹסֵף - כַּשֶּׁבֶרךְ מֹשֶׁה רַבֵּינוּ אֶת שִׁבְט יוֹסֵף, (דְּבָרִים לג, יז): "בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ"^{צג}, "בְּכוֹר" הוּא בְּחִינַת הַשֹּׁכֵל כִּנ"ל (בִּאוֹת ב') שֶׁהַחֲכָמָה וְהַשֹּׁכֵל הֵיא בְּחִינַת 'רִאשִׁית' וּבְכוֹרָה, וְזֶהוּ "שׁוֹרוֹ" - לְשׁוֹן הַסִּתְּפָלוּת, כַּדְּכָתִיב (בְּמִדְבָר כד, יז) "אֲשׁוֹרְנוּ" וְתִרְגּוּמוֹ: 'אֲסַתְכֵּל בּו', כִּי צְרִיכִין לְהַסְתַּפֵּל בְּהַשִּׁכָּל שִׁישׁ בְּכָל דְּבָר כִּנ"ל. וְזֶהוּ "הָדָר לוֹ", תִּרְגּוּם אֲוִנְקְלוֹס: 'זִיו לִיָּה', 'זִיו' הוּא לְשׁוֹן אֹזֶר^{צד} - הֵינּוּ אֹזֶר הַחֲכָמָה^{צה}, כִּי הַשִּׁכָּל מְאִיר לוֹ לְאָדָם בְּכָל דְּבָר לְמַצּוֹא שֵׁם רַמְזִים בַּעֲבוּדַת ה', אֶפְּלוֹ כַּשֶּׁנֶּפֶל בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה אוֹפֵל וְחוֹשֵׁף מַחֲמַת תַּאווֹת הַיֵּצֶר הָרַע שִׁישׁ שֵׁם, שֶׁאִינוּ יוֹדֵעַ כִּיצַד לְהַתְּקֵרֵב לָהּ בַּחוּשֶׁךְ כֹּזֶה, גַּם שֵׁם מְאִיר לוֹ הַשִּׁכָּל, כִּשְׁזֹכָה לְהַסְתַּפֵּל עַל הַשִּׁכָּל שִׁישׁ שֵׁם בְּכָל דְּבָר^{צו}, שֶׁכֵּן אֶפְּלוֹ בְּמָקוֹם אֶפִּילָה וְחוֹשֵׁךְ, גַּם שֵׁם יִשְׁנֵם חֲכָמָה וְשִׁכֵּל אֲלוֹקֵי שְׂמַחִים מְקוֹם זֶה, שֶׁנֶּאֱמָר (נַחֲמִיָּה ט, ו) "וְאַתָּה מַחִיָּה אֶת כּוֹלָם"^{צי}, וְכַשֶּׁמֶסְתַּכֵּל בַּשִּׁכֵּל זֶה, הִרְיָהוּ מְקָרֵב אוֹתוֹ לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְלִכּוֹן זָכָה יוֹסֵף לַעֲמוּד בְּנִסְיוֹן עִם אִשֶׁת פּוֹטִיפָר, כִּי גַם בַּשַּׁעַת הַנִּסְיוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְקוֹם חוֹשֶׁךְ וְאֶפִּילָה, הִסְתַּכֵּל בַּשִּׁכֵּל שִׁישׁ בְּכָל דְּבָר^{צכ}. נִמְצָא פִּירוּשׁ הַפְּסוּק: "בְּכוֹר שׁוֹרוֹ" - הַשִּׁכֵּל וְהַחֲכָמָה שִׁיוֹסֵף מִסְתַּכֵּל בּוֹ, "הָדָר לוֹ" - מְאִיר לוֹ בְּכָל דְּרָכָיו.

יבֹא, כִּיצַד כָּל הַנִּי"ל רַמּוֹז בְּמֵאֵמֶר רַבָּה בְּרַךְ חֲנָה עַל 'הָאִי גִלְא' וְכו'.

ח. וְזֶה פִּירוּשׁ מֶה שֶׁאָמַר רַבָּה בְּרַךְ חֲנָה (בְּבֹא בְּתֵרָא עג): הָאִי גִלְא דְּמִטְבַּע לְסִפְיִנְתָּא - אוֹתוֹ גַּל, שְׂרוּצָה לְהַטְבִּיעַ אֶת הַסְּפִינָה, מִתְחַזֵּי כִּי צוֹצִינְתָּא דִּנְוִרָא חוֹרְתָּא בְּרִישָׁא - נִרְאָה שֶׁהוֹלֵךְ לִפְנֵיו

ביאור

נִיצוּץ שֶׁל אֵשׁ לְבָנָה, (פִּרְשׁ רִשְׁבִּי"ם: אֵשׁ לְבָנָה וּמִלְאָן מְזִיק הוּא). וּמַחֲנִין לִיָּה - וְהִכְנִינוּ אוֹתוֹ בְּאַלּוֹתָא דְּחֻקִּיק עֲלִיָּה - בְּמִקְל שְׁחֻקִּיקִים עֲלֵיו הַתִּיבּוֹת (שְׁמוֹת ג, יד) "אֶהְיָ אֲשֶׁר אֶהְיָ".

'גִּלְא' - הוּא הַיֵּצֶר הָרַע^{צט}, שֶׁמִּתְרוֹמֵם כָּל גְּבוּהָ לְהַטְבִּיעַ אֶת הַקְּדוּשָׁה. 'דְּמִטְבַּע לְסִפְיִנְתָּא' - הוּא הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוֹת, כִּי 'סְפִינָה' הוּא לְשׁוֹן סִפּוֹן וְחֲשׁוּב, כִּי הַיֵּצֶר הָרַע רוֹצֵה לְהַטְבִּיעַ וְלַהֲשִׁפִּיל חֵס וְשָׁלוֹם, בְּחִינַת הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל (ע' לַעִיל אוֹת א'), בְּחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻּשָּׁה^צ וְלַהוֹרִידוֹ

מקורות ועיונים

עַל יְדֵי זֶה בְּמַצִּיאוֹת הַחֵן (שְׁמוּצָא חֵן בְּעֵינֵי ה', כִּי מִיָּחָד אֲמוּנָה וְתוֹרָה, שֶׁהֵן סְפִירוֹת מַלְכוּת וְחֲכָמָה, אוֹתִיוֹת ח' ו'), הַגּוֹרֵם בְּאַתְעֵרוּתָא דְּלַעֲלֵא, שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ כְּכִיכּוֹל חוֹשֵׁב אֶת עֲצָמוֹ כְּנִגְדּוֹ בְּדָבָר הַחֲסֵרוֹן, וְכַעֲנִין הַמּוֹבָא בְּמָקוֹם אַחֵר (לְמִן תּוֹרָה רי"ט), עַל הַכְּתוּב "וְאֵנִכִּי לֹא אֲרָאֵנוּ" (שְׁכַשְׁאֲדָם מִקְטִין אֶת עֲצָמוֹ בַּעֲנוּה, גַּם הַקֵּב"ה כְּכִיכּוֹל מִקְטִין אֶת עֲצָמוֹ בַּעֲנוּה, הֵינּוּ שֶׁהַחֲקִיקָה בְּלִב פִּירוּשָׁה, שֶׁהַקֵּב"ה כְּכִיכּוֹל חוֹקֵק בְּלִבּוֹ אֶת הַחֲסֵרוֹן, שִׁישׁ לְאוֹתוֹ אַחֵר שְׂכִיקֵשׁ), וּמַשְׁלִים וּמוֹסֵר מִידַת הַמַּלְכוּת לְהָאָדָם, שִׁיְהִיָּה לְמֶלֶךְ וּמוֹשֵׁל גַּם לְמַעַלָּה בְּבַחֲבִינַת "מִי מוֹשֵׁל בִּי צְדִיק" (ע' מוֹעֵד קֹטָן טז), וְכַשְׁזֹּכָה לְמִידַת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא הַמַּמְשֵׁלָּה, בּוֹזֵה מַמְלָא אֶת כָּל חֲסִירוֹנוֹ, זֶה בַּעֲצָמוֹ קִבְּלַת הַתַּפִּילָה, עַכ"ל.

פח. כַּמְבוּאָר בְּמִדְרָשׁ (בְּרָאשִׁית רַבָּה וִישְׁלַח עח, י: מִקֵּץ צב, ה), וז"ל: אָמַר ר' בְּנִימִין, לִפִּי שֶׁשְׁמַעְנוּ חֲנִינָה בִּי"א שְׂבָטִים וְלֹא שֶׁשְׁמַעְנוּ חֲנִינָה בְּשִׁבְט בְּנִימִין, וְהִיכָן שֶׁשְׁמַעְנוּ, כֹּאֵן שֶׁשְׁמַעְנוּ "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִחְנֶנִּי בְּנִי".

פט. וּבִפְרָט בְּבַחֲבִינַת ה'חן', כִּי נִקְרָא גַּם עַל שֵׁם ה'חן', כַּמְבוּאָר בְּרִשְׁ"י (בְּרָאשִׁית מט, כב) "בֶּן פּוֹרַת יוֹסֵף" - בֶּן 'חן', וְהוּא לְשׁוֹן אֲרָמִי. "בֶּן פּוֹרַת עֵין" - חֲנִינוּ נְטוּי עַל הָעֵין הַרּוּאָה אוֹתוֹ.

צ. פִּירִשְׁ"י בַּפְּסוּק, וז"ל: תִּלְהָה הַכְּתוּב תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב בְּיוֹסֵף מִפְּנֵי כַּמָּה דְּבָרִים, אַחַת שֶׁכָּל עֲצָמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לֹא עָבַד אֲצֵל לְבָן אֶלָּא בְּרַחֵל, וְשֶׁהִיָּה זִיו אִיקוֹנִין שֶׁל יוֹסֵף דּוּמָה לוֹ, וְכָל מָה שֶׁאִירַע לִיעֲקֹב אִירַע לְיוֹסֵף, זֶה נִשְׁטֵם זֶה נִשְׁטֵם, זֶה אַחִיו מִבְּקָשִׁים לְהַרְגוֹ זֶה אַחִיו מִבְּקָשִׁים לְהַרְגוֹ וְכו'. וְע"ע רִשְׁ"י (שֵׁם פְּסוּק ג') "כִּי בֶן זְקוּנִים הוּא לוֹ" - כָּל מָה שֶׁלָּמַד מִשֵּׁם וְעָבַר מִסֵּר לוֹ.

צא. כַּמְבוּאָר בְּזוֹהַר וִישְׁלַח (ח"א סוף דף קעו), וז"ל: וַיַּעֲקֹב וְיוֹסֵף, כִּפְחָדָא אִינוּן וְדִיקְנָא חָדָא לָהּ. הֵדָא הוּא דְּכָתִיב "אֵלֶּה תִּלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף". [תִּרְגּוּם: וַיַּעֲקֹב וְיוֹסֵף, כִּפְחָדָד הֵם, וְדִמּוּת אַחַת לָהֶם. וְזֶהוּ שֶׁכְּתוּב "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף".

צב. הוֹסִיף בְּבִיאוֹר הַלְקוּטִים (אוֹת ט), וז"ל: זֶה רַק מַחֲמַת שִׁגְם הָאֵב וְהַבֵּן [כְּרַב וְתַלְמִיד] מַצְטַרְפִּים זֶה לָזֶה, כִּיחּוּד הַחֲמָה וְהַלְבָּנָה הַנִּי"ל, וְהַבְּרִיכָ'ה וְהַבְּכִרָ'ה שֶׁהִיא הַחֲכָמָה מֵהָאֵב וְהָרַב, תַּשְׁפִּיעַ וְתֹאדִיר לְהַבֵּן וְהַתַּלְמִיד הָעוֹמֵד מִצַּד הַלְבָּנָה וְהַנּוֹן וְהַצְמָצוּם.

צג. בַּפְּשֵׁט הַפְּסוּק פִּירִשְׁ"י: יֵצֵא מִמֶּנּוּ יִהְיֶשֶׁע שִׁיְהִיָּה

ב' (וזה תרומה ח"ב דף קעז.) 'מנוקבא דפרדשקא משיך רוחא דחיי למשיחא'.
א כי עקר כלי וינו של משיח הוא התפלה, שהוא בחינת חטם, כמו שכתוב (ישעיה
מה, ט) "ותהלתי אחטם לך", ומשם עקר חיותו. וכל מלחמתו שיעשה וכל הכבישות
שיכבש - הכל ממש, כמו שכתוב (שם יא, ג) "והריחו בירת ה'" וכו'. זה בחינת חטם,
וזה עקר כלי וינו, כמו שכתוב (בראשית מה, כב) "בחרבי ובקשתי". ופרש רש"י: 'תפלה
ובקשה'. וכמו שכתוב (תהלים מר, ז-ט) "כי לא בקשתי אבטח וכו' באלהים הללנו" (עיין
כ"ב קנג.) בחינת "תהלתי אחטם לך".

ב וזה הכלי וין, צריך לקבל על ידי בחינת יוסף, הינו שמירת הברית, כמו שכתוב (תהלים
מה, ד) "חגור חרבך על ירך" (עיין זוהר ויחי ר"מ:). וכמו שכתוב (תהלים קלב, יא) "מפרי במנד
אשית לכסא לך" - זה בחינת משיח, בחינת תפלה. "אם ישמרו בנך בריתי", הינו על
ידי בחינת יוסף:

ויוסף ששמר את הברית, נטל את הבכורה, שהוא בחינת עבודת התפלה* בחינות פי

ביאור

ולהפילו למטה אל העכו"ם, ועושה זאת ע"י שמפתהו לתאוות ועבירות, שאז מאבד את שכלו^א,
שהיא ה'חכמה' דקדושה, בחינת התורה (אות ח'), ואינה מאירה ל'מלכות' דקדושה (אות ג'), ובזה
הוא מאבד את בחינת ה'חן', שהיא חיבור החכמה והמלכות.

'ומתחזי פי צוציתא דגורא חורפא פרישא' - ונראה כמו שהולך לפניו ניצוץ של אש לבנה,
היינו, שהיצר הרע נראה בתחילה כניצוץ של אש לבנה, פי מתחלה כשבא היצר הרע אצל
אדם ירא שמים לפתותו, הוא מתלבש עצמו במצוות^ב, כי על עבירות בודאי לא ישמע לו כלל
ולכן מתלבש במצוות^ב, ומטעה את האדם פאלו מסיתו לעשות מצוה, כגון שמסיתו להרבות
בחומרות יתירות^ג, שנראה כמצוה, ומזה בא לידי עבירות, כביטול זמן קריאת שמע ותפילה
וכדומה^ה. וזהו בחינת: 'צוציתא דגורא חורפא' - אש לבנה ואפשר לטעות בה, שהיא ספירת
החכמה, 'לובן העליון' או ספירת החסד, שהיא בגוון לבן, אף על פי כן באמת היצר הרע מלאך^ד
מזיק הוא^ה, כי באמת דברים אלו, שהיצר הרע מסיתו לעשותם, הם או עבירות ממש אלא
שמטעהו, או שמחמתם יבוא לעבירות^ה.

'ומחינו ליה באלותא דחקיק עליה אהיה וכו' - והפינו אותו במקל שחקוק עליו 'אהיה אשר
אהיה', הינו שעקר הכניעתו של היצר הרע שלא לטעות אחר "מצוותיו" הוא על-ידי התורה,
שהיא כלה שמוותיו של הקדוש ברוך הוא, כי ניתן לקרוא את אותיות התורה בצירופים שונים,
שהם שמוותיו של הקב"ה^ט. והתורה היא בחינת 'וי'ו' (זוהר פקודי ח"ב דף רכו:)^פ, 'פי הלוחות ארפן
וי'ו טפחים ורחפן וי'ו טפחים (בב"ב יד.), נמצא, שהתורה נרמזת באות ו'. וזהו בחינת 'אלותא'
הינינו מקלות^ק כי האות ו' הרומזת על התורה, צורתה מקל (כלדקמן), 'דחקיק עליה
אהיה^ק וכו'', הינו שמוות^ק, בחינת התורה שהיא בחינת וי'ו. והוי"ו הוא צורת מקל, והיא כלה

ביאור

שמוותיו של השם יתברך. הינו שהתורה הקדושה היא מכניע את היצר הרע, שרוצה לעשות
את האדם משגע ממש חס ושלום, פי בעל עברה הוא משגע^ק, כמו שאמרו רבותינו זכרונם
לברכה (סוטה ג.): 'אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות^{קט}', הרי, שהשגועון
נכנס בבעל העבירה וגורם לו לסטות מהדרך הישרה והנכונה, לעשות מעשים שיובילוהו לשאול
תחתית. וכמו שהמשגעים צריכים להפותם שלא יזיקו בשגועונם, כי אף שאינם מבינים שהם

מקורות ועיונים

מלך, וכוחו יהיה כשור לכבוש כמה מלכים, והוד והדר יהיה לו.
צט. כמבואר לעיל (אות ד') שהיצר הרע רוצה רק בגילוי ובחיצוניות של הדבר, כדכתיב (משלי יח, ב):

צד. בתרגום על הפסוק (שמו לה, לה) "קחן אור פני משה", כתוב: 'סגי זיו יקריה דמשה'.

צה. בגמ' בסנהדרין (דף לא:), מובא: שלחו ליה למר עוקבא לדזיו ליה וכו', ופירש"י: לדזיו ליה - על שם שהיה חכם, ע"כ.

צו. באור תורה להמגיד ממעזריטש (פרשת ויצא, אות מ"א) הביא דוגמא לענין זה מיוסף (ע' בסמוך בדברי הפרפראות), וכתב (בתוספת נופך): כגון יוסף שבזמן הנסיון היתה אשת פוטיפר מתפארת ביופיה ובלבושה בפניו

(יומא לה:), ויוסף הסתכל בתפארת העליון, וזהו ענין 'דמות דיוקנו של אביו ראה (ע' סוטה לו:), היא מידת התפארת דקדושה, היינו שהעלה את ההתפארות של הסטרא אחרא של אשת פוטיפר, ע"י שהסתכל בשכל של הדבר, כי ההתפארות שלה באה מנפילת מידת התפארת (תפארת נפולה), ויוסף התבונן בשכל של הדבר, לזכות את מידת התפארת שהיא 'דמות דיוקנו של אביו' כי יעקב אחוז במידת התפארת, ועי"ז ניצל מהניסיון.

צז. כמבואר לקמן (תורה לג, אות ב').

צח. כן ביאר בפרפראות לחכמה (אות ד'), וז"ל: השכל מאיר לו בכל דבר אפילו במקום שהיה אופל וחשך וכו', נראה שמרמז בזה, שעיקר מה שעמד יוסף בנסיגונו הוא על ידי זה שהיה בו מידת יעקב היינו שהסתכל על השכל שיש בכל דבר וכו' כיעקב (כדלעיל אות ב'). וזה שאמרו רז"ל (סוטה לו:)

דמות דיוקנו של אביו ראה, כי יעקב הוא בחינת השכל כנ"ל, ועל ידי זה שהסתכל על השכל שיש בכל דבר על ידי זה עמד בנסיגונו ועל ידי זה זכה לבכורה, עכ"ל.

שָׁנִים, כִּי הִתְפַּלֶּה הוּא 'פִּי שָׁנִים'. שָׁנִים שֵׁשׁ בָּהֶם שִׁבְחוּ שֶׁל מְקוֹם וּשְׁאֵלֶת צָרְכֵּי (עֵין בְּרִכּוֹת לֹא, לִב, עֲבוּדָה זֶרֶה דָּף ז:). וְהוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמ"ט, ו) "וְחָרַב פִּיפְיּוֹת בִּידֶם". בְּחִינַת שְׁתֵּי פִּיּוֹת, בְּחִינַת פִּי שָׁנִים. וְנִטְלָ מֵרְאוּבֵן עַל יְדֵי שְׁחָלָל יִצְעִי אָבִיו (ע' בְּרַאשִׁית מ"ט, ד), כִּי הִיא תְּלוּי בִּשְׁמִירַת הַבְּרִית: *וְעַל כֵּן יוֹסֵף בִּשְׁבִיל שְׂזֻכָּה לְבְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת "תְּהִלַּתִּי אֶחָטָם" בְּחִינַת חַיּוֹת הַנִּמְשָׁךְ מְנוּקָבָא דְּפִרְדֵּשְׁקָא כַּנ"ל, עַל כֵּן נִקְרָא "בֵּן פּוֹרֵת יוֹסֵף", שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּרַפ"ו אֲזוּרוֹת שֶׁהֵם שִׁבְעָה שְׁמוֹת: ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן, קס"א, קנ"א, קמ"ג, שְׁעוּלֵין תְּרַפ"ו, שְׁמִקְבֵּל מְנוּקָבָא דְּפִרְדֵּשְׁקָא, כִּי פִרְדֵּשְׁקָא בְּגִמְטְרִיא תְּרַפ"ו. ג' וְיִי שְׂזֻכָּה לְחָרַב הִזֶּה, צָרִיךְ לִידַע אִיךָ לֵלַחֵם עִם הַחֶרֶב, שֶׁלֹּא יִטֶּה אוֹתָהּ לִימִין אוֹ לְשִׁמְאֵל, וְשִׁיחָא "קוֹלַע אֶל הַשְּׁעָרָה וְלֹא יַחְטִיא" (ע' שׁוֹפְטִים כ, טז):

וְזֶה אִי אֶפְשָׁר אֲלֵא עַל יְדֵי בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כִּי 'מִשְׁפָּט הוּא עֲמוּנָה דְּאִמְצָעִיתָא' (הַקְדָּמָה שְׁנִיָּה לְתִיקוּנֵים דָּף יז:), הֵינּוּ שְׁקוּלָע עִם כָּלִי זִינוֹ אֶל הַמְּקוֹם הַצָּרִיךְ, וְאִינוּ מִטֶּה לִימִין וְלֹא לְשִׁמְאֵל, אֲלֵא לְאִמְצָע. וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קיב, ה) "יִכְלֹכֶל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט". וּבִשְׁבִיל זֶה קִבֵּל

ביאור

מִזִּיקִים, אוֹלָם מְבִינִים אֶת כָּאֵב הַמַּכָּה וְנִמְנָעִים מִלְּהִזִּיק בְּשִׁגְעוֹנָן, וְלִשׁוֹם עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת כַּדִּי לַגֶּרֶשׁ אֶת הַשְּׁגֵעוֹן שֶׁנִּכְסַס בָּהֶם, כִּי הִרְבֵּה פַעֲמִים הַשְּׁגֵעוֹן בֹּא מִשׁוֹם שֶׁנִּכְסַס בּוֹ רוּחַ רַעִיָּה, וְע"י שְׁמוֹת וּקְמִיעוֹת הִיא יוֹצֵאת מֵהֶם^{קט"ז}. כְּמוֹ כֵּן מִמֶּשׁ הַתּוֹרָה שְׁעוֹסְקִין הוּא בְּחִינַת מְקָלוֹת וְשְׁמוֹת, שְׂבֻזָּה מִפִּין וּמִכְנִיעֵין אֶת הַיָּצֵר הָרַע וּמִגֶּרֶשִׁין מִן הָאָדָם אֶת הַשְּׁגֵעוֹן וְהָרוּחַ שְׁטוּת שֶׁנִּכְסַס בּוֹ, כִּי יִשְׁנֶה בַּתּוֹרָה גַּם בְּחִינַת 'מְקָלוֹת', שֶׁכֵּן לִימוּד הַתּוֹרָה מְבִיא אֶת הָאָדָם לִידֵי יִרְאָה, שֶׁהִיא מַכָּה אֶת הָאָדָם, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מַעֲשִׂים שֶׁהוּא יוֹדֵעַ כִּי הֵם אֵינֶם טוֹבִים וְלֹא יִלֵּךְ אַחֵר תְּאוּוֹת לִיבּוֹ, וְהִיא כּוֹלֶה שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקַּב"ה. הִרִי, שִׁישׁ בַּתּוֹרָה 'שְׁמוֹת' קוֹדֵשׁ, הַמְּגַרְשִׁים מֵהָאָדָם אֶת רוּחַ הַשְּׁטוּת שֶׁעַל יְדֵי נִדְמוּת לּוֹ הַעֲבִירוֹת כְּמַצּוּת^{ק"ח}. בְּחִינַת: 'וּמַחֲנִין לִיָּה בְּאֵלוֹתָא, דְּחֻקִּיק עֲלֵיהִי שְׁמוֹת וְכוּ' כַּנ"ל. נִמְצָא, שֶׁעַל יְדֵי הַתּוֹרָה הָאָדָם זוֹכֶה לְהַתְּגַבֵּר עַל צַר הָרַע, וְלַהֲגַבִּיר אֶת 'מַלְכוּת דְּקָדוּשָׁה' עַל 'מַלְכוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא', וְאִזִּי הוּא זוֹכֶה לְחַבֵּר אֶת הַחֲכָמָה וְהַמַּלְכוּת, שְׁזוּהִי בְּחִינַת 'חַן', וְעַל יְדֵי זֶה מִתְּקַבְּלוֹת תְּפִילוֹתָיו וּבִקְשׁוֹתָיו.

כַּעַתָּה, יִלְבִּישׁ אֶת הַהֲשָׁגוֹת שֶׁל תּוֹרָה זוֹ, בְּפִסְקוֹ שִׁפְתָּה בּוֹ בַּתְּחִילָה: "אֲשֶׁרִי תִמְיָמִי דֶּרֶךְ".

ט. וְזֶהוּ הַרְמָז בְּפִסְקוֹ שֶׁהוּבָא לְעִיל (תְּהִלִּים קיט, א): "אֲשֶׁרִי תִמְיָמִי דֶּרֶךְ", "אֲשֶׁרִי - לְשׁוֹן הַסְּתַפְּלוֹת, כְּמוֹ (בַּמִּדְבָּר כד, יז) "אֲשׁוּרָנוּ" שֶׁתְּרַגְמוֹ: 'אִסְתַּכַּל בּוֹ'. 'תִּמְיָמִי דֶּרֶךְ' - בְּחִינַת (בְּרַאשִׁית כה, כז): "יַעֲקֹב אִישׁ תָּם"^{ק"ח}, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֹּׁכֵל כַּנ"ל, וְכִיוֵּן, שִׁיעָקֵב שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֹּׁכֵל נִקְרָא 'תָּם', אִם כֵּן הַמִּיָּלָה 'תָּם' מִרְמָזֵת עַל הַשֹּׁכֵל שֶׁבְּכָל דָּבָר, נִמְצָא, שֶׁתִּיבּוֹת "תִּמְיָמִי דֶּרֶךְ" רּוֹמְזוֹת עַל הַשֹּׁכֵל שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר, כִּי כַּדִּי לְזִכּוֹת לְהַסְתַּכַּל בְּשִׁכָּל שֶׁבְּכָל דָּבָר, יֵשׁ צוּרֶךְ בַּתִּמְיָמוֹת וּבִבְיָטוֹל הַחֲכָמָה הָעֲצִמִּית, שְׁזוּהִי בְּחִינַת 'מַלְכוּת', שֶׁעַל יְדֵי זִכּוֹת לְהַסְתַּכַּל בְּשִׁכָּל שֶׁבְּכָל דָּבָר^{ק"ט}, הֵינּוּ לְזִפּוֹת לְהַסְתַּפֵּל עַל הַשֹּׁכֵל שֵׁשׁ בְּכָל דָּבָר, שֶׁהוּא בְּחִינַת "יַעֲקֹב אִישׁ תָּם", זֶה זִכּוֹן עַל יְדֵי הַתּוֹרָה.

ביאור

וְזֶהוּ: "הַהוֹלָכִים בַּתּוֹרָה ה'", כִּי עַל-יְדֵי שְׁלֹמֵד תּוֹרָה בְּכַח, כִּי מִיֵּלֶת 'הַהוֹלָכִים' רּוֹמְזוֹת עַל לִימוּד בְּכַח^ק, עַל יְדֵי זֶה נּוֹתֵן כַּח לְמַלְכוּת דְּקָדֻשָּׁה, בְּחִינַת נו"ן, לְקַבֵּל מִן הַשֹּׁכֵל, שֶׁהוּא בְּחִינַת חִי"ת, וְאִזִּי נַעֲשֶׂה 'חַן', וְנִתְקַבְּלִים דְּבָרָיו כַּנ"ל. וְאִזִּי נִתְעַלָּה הַחַן וְהַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַתְּפִלוֹת וְהַבְּקָשׁוֹת נִתְקַבְּלִים. נִמְצָא פִירוּשׁ הַפִּסְקוֹ: "אֲשֶׁרִי" - הַסְתַּכְלוּת, "תִּמְיָמִי דֶּרֶךְ" - בְּשִׁכָּל שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר, וְאֵל זֶה מַגִּיעִים עַל יְדֵי "הַהוֹלָכִים בַּתּוֹרָה ה'" - לִימוּד תּוֹרָה בְּכַח.

מקורות ועיונים

זוֹכִים לְאוֹר הַשֹּׁכֵל, אִךְ יָדוּעַ שֶׁעִיקָר יְנִיקַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא הוּא מִבְּחִינַת הַצִּמְצוּם, וּמִבְּחִינַת הַצִּמְצוּם הַזֶּה בַּעֲצֻמוֹ יוֹנֵק הַיָּצֵר הָרַע, וְהוּא מְסִית אֶת הָאָדָם שִׁיסְלֵק אֶת שִׁכְלוֹ לְגַמְרִי וְלֹא יִסְתַּכַּל כָּלֵל עַל הַשֹּׁכֵל שֶׁבְּכָל דָּבָר אֲלֵא יִלֵּךְ אַחֵר תְּאוּוֹת לִיבּוֹ, וְהוּא אוֹמֵר לְאָדָם שְׁזוּהִי מִצּוּה לְסַלֵּק אֶת הַשֹּׁכֵל. וּבִאֲמַת יֵשׁ בְּקָדוּשָׁה בְּחִינָה כְּזוֹ שִׁישׁ מִצּוּה לְסַלֵּק אֶת הַשֹּׁכֵל, אִךְ זֶהוּ כַּדִּי לְהַתְּבַטֵּל לְשִׁכָּל הָאֱלֹקִי, וְלֹא כַּדִּי לִלְכַּת אַחֵר הַתְּאוּוֹת, וְנִמְצָא שִׁיָּצֵר הָרַע מִתְּלַבֵּשׁ בְּמַצּוּת.

קג. לְקוּטֵי הַלְכוּת (גְּנִיבָה ג, ב), וז"ל: בְּאֲמַת עַל פִּי רַב אִי אֶפְשָׁר לְהַפְעֵל דְּבָר שִׁיבָא לְהָאָדָם לְהִסִּיתוֹ מִיד לְעִבְרָה גְּמוּרָה חֹס וְשִׁלּוּם, רַק בְּתַחֲלָה מִתְּלַבֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּמַצּוֹת וְגוֹנֵב דַּעַת הָאָדָם וּמוֹרָה לוֹ הַתֵּר וּמִלְכִּישׁ לוֹ הָעֵצָה רָעָה שְׁלוֹ בְּמַצּוֹת. וְהַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כֵךְ וּמַחֲרֵ אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כֵךְ עַד וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁכָּתֹב רַבְּנוֹ ז"ל שֶׁבְּתַחֲלָה מִתְּלַבֵּשׁ הַפְּעֵל דְּבָר אֶת עֲצָמוֹ בְּמַצּוֹת וְכוּ', עכ"ל. וּבַפִּרְפּוּרָא לְחַכְמָה כָּתֹב, דְּאִינוּ יוֹכֵל לְהִסִּיתוֹ מִתְּחִילָה לַעֲשׂוֹת עֲבִירוֹת מִמֶּשׁ,

כִּי זֶהוּ שְׁטוּת מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סוֹטָה ג): 'אִין אָדָם עוֹבֵר עֲבִירָה אֲלֵא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת', וְאִינוּ יוֹכֵל לְבֹא לְאָדָם חֲכָם וּפִיקָח וְלֹא מִלֵּךְ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה שְׁטוּת, וְלִכֵּן הוּא מֵרָאָה לְאָדָם כְּאִילוֹ אֵלּוֹ הֵם מַצּוּת, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף מְבִיא לְעַבּוֹר עֲבִירוֹת שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהֵם עֲבִירוֹת.

קד. כָּתֹב בְּבִיאוֹר הַלִּיקוּטִים (אוֹת ה), וז"ל: מִי לָנוּ גְּדוֹל בְּכָל הַמַּצּוּת שֶׁמִּצַּד הַיָּצֵר הָרַע, כְּמַצּוֹת הַהִרְסָה בַּתְּבַעֲרַת הַתְּלַחֲבוֹת הַלֵּב לְעַבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּעֲצֻמוֹ (רִיבּוֹי אוֹר), וִישׁ בּוֹזָה אוֹפְנִים שׁוֹנִים. כִּי בּוֹזָה הַהִרְסָה, הוֹרֵס הָאָדָם גַּם בְּדַעְתּוֹ יוֹתֵר מֵדָא.

קה. כְּמִבּוֹאֵר בְּלִיקוּטֵי הַלְכוּת (פִּקְדוֹן ה, אִמְצָע אוֹת ד), וז"ל: וְזֶהוּ בְּחִינַת כָּל הַחֲקָמוֹת שֶׁל הֶבֶל הַמְּצִיִּים

עֲכָשִׁיו, שֶׁכָּלֵם הֵם תְּחִיבוֹלוֹת הַיָּצֵר הָרַע וְהַקְּלָפָה, שֶׁמִּעֲקָם לְכַבֵּם וּמִתְּלַבֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּמַצּוֹת, כְּגוֹן שְׁמִעָה לְעַבּוֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וְתְּפִלָּה כְּדִי לְהַתְּפַלֵּל בְּגוֹף נָקִי, וּמִבְּלִים רֹב יִמִּיהֶם עַל נְקִיּוֹת וְעוֹבְרִים זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וְתְּפִלָּה כְּכָל יוֹם, וְלִסְוֶף אֵינֶם מִתְּפַלְּלִים בְּגוֹף נָקִי כְּכָל, מִכָּל שֶׁכֵּן שְׂאִינֶם מִתְּפַלְּלִים בְּמַחֲשָׁבוֹת נְקִיּוֹת וְחֻכּוֹת כְּכָל, עַד שֶׁעַל פִּי הָרֹב אֵינֶם יוֹדְעִים מֶה הֵם מְדַבְּרִים (בַּתְּפִּילָה, כִּי מַחֲשַׁבְתָּ מִשְׁוֹטֵט בְּמִקּוֹם אַחֵר) וְכוּ'.

קו. ע' לְקַמֵּן (תּוֹרָה ע"ב), וז"ל: יֵשׁ כְּמָה בְּחִינּוֹת בְּיָצֵר הָרַע וְכוּ'. שֵׁשׁ בְּחִינּוֹת יָצֵר הָרַע, שֶׁהוּא 'מִלְאָף הַקְּדוּשָׁה', וְאִף עַל פִּי כֵּן הוּא יָצֵר הָרַע, וְצָרִיךְ לְהַתְּגַבֵּר וְלַהֲמִילֵט מֵאֵד מְמַנּוֹ. הֵינּוּ בְּחִינּוֹת גְּבוּרוֹת, בְּחִינּוֹת דִּינִים וְכוּ'.

קז. כָּתֹב בְּלִיקוּטֵי הַלְכוּת (תּוֹרָה ח"ב הַלְכוּת מִתְּנֶה ד, יג), וז"ל: כַּח הַמְּדָמָה נִקְרָא לְכֵן הָאֲרָמִי עַל שֵׁם שְׁמִשֵּׁם כָּל הַרְמָאוֹת וְהַשְּׁעוּתִים שֶׁבְּעוֹלָם, וְעַל כֵּן נִקְרָא לְכֵן, כִּי דִּרְכוֹ תְּמִיד לְהַתְּלַבֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּמַצּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתֹב אֲדָמוֹר ז"ל עַל מֵאֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה וְיִתְחַזֵּז כִּי צוּרִיתָא דְּנוּרָא חֲנוּרָא בְּרִישִׁיָּה וְכוּ'. כִּי מְכַנִּים בְּלֵב שְׁמִעָה גְּדוֹלָה לְחֻלּוֹק עֲלָיו (עַל הַצִּדִּיק), כִּי מִהֲפֹךְ הָאֲמַת מִהֲפֹךְ אֶל הֲפֹךְ וְכוּ', כִּי מְרַמֶּה וּמִטְעֶה כָּל כֵּךְ אֶת בְּנֵי אָדָם בְּכְמָה מִיָּנִי טְעִיּוֹת וּשְׁקָרִים, עַד שֶׁהַשֹּׁקֵר בְּרוּר אֲצֵלֶם כְּאִלוֹ אֵין בּוֹ שׁוֹם סִפֵּק לְנִטּוֹת אֶל הָאֲמַת. וְזֶה בְּחִינַת לְכֵן דְּקִלְפָּה, בְּחִינַת אֲרַבְעַ מֵרָאוֹת נִגְעִים, שֶׁכָּלֵם מֵרָאִיהֶם תְּכִלִּית הִלְכֵן וְכוּ'. כִּי הַסִּטְרָא אַחֲרָא מִתְּגַבֵּר לְהֲפֹךְ הָאֲמַת עַל יְדֵי הַטְּעוּתִים שֶׁל כַּח הַמְּדָמָה, עַד שֶׁמִּלְכִּין הַשֹּׁקֵר כְּאִלוֹ הוּא בְּרוּר וּמִלְכֵן שֶׁכֵּךְ הוּא הַדְּבָר, כְּאִלוֹ אֵין בּוֹ שׁוֹם צִד נְטִיָּה אֶל הַהֲפֹךְ שֶׁהוּא הָאֲמַת, וְעַל כֵּן נִקְרָא לְכֵן הָאֲרָמִי וְכוּ'.

קח. כְּגוֹן בַּעֲנִין 'רִיבּוֹי הָאוֹר' הַנ"ל, שֶׁמַּחֲמַם אֶת לֵב הָאָדָם לַעֲלוֹת לְמַדְרָגוֹת גְּבוּהוֹת מֵעַל טְבַעוֹ, וְכַשֵּׁנְשַׁבֵּר וְנוֹפֵל, הוּא נִשְׁבֵּר לְגַמְרִי וְלֹא מְקִיִּים כְּלוֹם וְכוּ'.

יוסף את הבכורה דוקא מיעקב, כמו שכתוב (בראשית מח, כב) "ואני נתתי לך" וכו' - 'אני' דיקא, שהוא בחינת משפט. וזה (תהלים פא, ה) "כי חק לישראל הוא", בחינת ברית, כמו שכתוב (שבת קלז:): "חק בשארו שם". "משפט לאלהי יעקב", הינו שצריך יוסף לקבל זאת החרב מבחינת משפט, כדי שיכלכל דבריו במשפט. וזה (תהלים עב, א) "משפטיך למלך תן", שמשית יקבל מבחינת משפט:

ד ועל ידי מה זוכה לבחינת משפט, על ידי צדקה. שעל ידי צדקה אוחזין במדת המשפט, כמו שכתוב (דברים לג, כא) "צדקת ה' עשה ומשפטיו". וכמו שכתוב (תהלים צט, ד) "משפט וצדקה ביעקב" וכו'. כי צדקה הוא על ידי משפט, כמו שכתוב (שם עה, ח) "אלהים שופט, זה ישפיל וזה ירים" - שמוריש לזה, ומעשיר לזה. וכשנותן צדקה הוא בבחינת 'זה ישפיל', שמוחסר ממונו, ובבחינת וזה ירים, שמעשיר לעני. נמצא, שאוחז על ידי זה במדת משפט. ובשביל זה צריך להפריש צדקה קדם התפלה (בבא בתרא דף י. ובשלחן ערוך ארח חיים סימן צ"ב סעיף י), כדי שיוכל לכלכל דבריו במשפט. שיהא "קולע אל

ביאור

ביאור

מקורות ועיונים

קט. כדאיתא בזוהר משפטים (ח"ב ריש דף קכד), התורה כולה שמותיו של הקב"ה. וראה בזוהר אמור (ח"ג דף פט:). וע"ע בהקדמת הרמב"ן על התורה.

קי. בגין דרצא דאורייתא על נ"ו קיימא וכו', ע"ש [תרגום: משום שסוד התורה עומד על נ"ו].

קיא. אלוותא היא 'אלה', שהוא מקל עבה שמכים אתו, ע' במשנה בשבת ו, ד.

קיב. יש לעיין, כיון שעיקר הכח המכה את יצר הרע הוא התורה, שהיא כולה שמותיו של הקב"ה, א"כ מדוע הזכיר דוקא את השמות "אהיה אשר אהיה", כי לכאורה לא מדובר דוקא על שמות אלו, אלא על כל השמות כולם היוצאים מהתורה. ונראה לתרץ, על פי מה שמוכח בתקוני זוהר (בסופו תיקון ו' דף קמה:), וז"ל: "אהיה אשר אהיה" - דאינון 'כלל בכלל אורייתא, אהיה' כלל, אשר פרט, אהיה' כלל, ע"כ. ולפי זה, נקט דוקא שמות אלו, כי הם כלל כל השמות של התורה. עוד נראה לפרש ד"אהיה אשר אהיה" הם השמות של ג' המוחין, כתר, חכמה ובינה (ע' זוהר אחרי מות ח"ג דף סה:), והנה, יצר הרע רוצה לעשות את האדם משוגע כמבואר כאן, ושגוען הוא קלקול המוחין, ולכן, דוקא שמות אלו שהם כנגד המוחין, יש להם את הכח לתקן את המוחין של האדם, מהשגוען שיצר הרע רוצה לשגוע. עוד נראה לפרש, כי "אהיה אשר אהיה", הוא אהיה פעמים אהיה ששולל כמנין אמ"ת (441), והתורה נקראת 'תורת אמת', ולכן שמות אלו הם כללות כל התורה.

קיג. בפרפראות לחכמה (סוף אות ט) ציין למדרש פרשת קדושים (ויקרא רבה כה, א), וז"ל: משל למלך שאמר לבנו צא לפרקמטיא, אמר לו אבא מתיירא אני בדרך מהלסטים, ובים מפני אפירטין (שוודי ים). מה עשה אביו, נטל מקל וחזקו (שיהיה חלול), ונתן

קטו. ריש לקיש אמר: אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, שנא' (במדבר ה, יב) "איש איש כי תשטה אשתו", 'תשטה' (בשין ימנית) כתיב, (פי', כיון שנכתב בלי נקוד, וסתם קריאת אות ש' היא בשין ימנית).

קטז. כי צריך את שתי הבחינות הללו לרפא את המשוגע, וכן לרפא את האדם מיצר הרע, שג"כ יש בו שתי בחינות, כי יש בחינה שהיצר מטעה את האדם ולא יודע שעובר עבירה, ויש בחינה שמבין בדעתו שזו עבירה, אלא שתאות לבו כופה אותו לעבירה. וכמו שהאריך בזה בקיצור (אות י"א), וז"ל:

השערה ולא יחטיא:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בבא בתרא קכג.) 'למה נתן יעקב את הבכורה ליוסף? בשביל שכלל אותו. משל לפעל הבית שגדל יתום בתוך ביתו וכו'. כמו שכתוב (בראשית מז, יב) "ויכלל יוסף את אביו ואת אחיו לחם לפי הטף". כמו (יחזקאל כא, ב) "הטף אל דרום" (לשון דבור). "לפי הטף", הינו שהיה שגורה תפלתו בפיו על ידי הצדקה. ועל ידי הצדקה שעשה, נתן לו יעקב, שהוא בחינת משפט, את הבכורה שהוא בחינת תפלה, כמו שכתוב "ואני נתתי לך שכם", 'אני' דיקא, שהוא בחינת משפט:

ה ועקר של המחשבות זרות, הם על ידי קלקול המשפט, כי משפט הוא בחינת ענין. כמו שכתוב (בראשית יד, ז) "ויבאו אל עין משפט". זה בחינת (דברים לג, כח) "עין יעקב". ועל ידי קלקול משפט בא קלקול לענין, כמו שכתוב (דברים מז, יט) "כי השחד יעור עיני חכמים", זה בחינת מחשבות זרות שבתפלה, שהם ענין דמכסין על ענין, כמו שכתוב (איכה ג, מד) "סבתה בענן לך" וכו' (עין תיקונים תיקון כ"א דף נ:). ולעתיד שיתקן בחינת

ביאור

ביאור

מקורות ועיונים

דרך היצר הרע להתלבש תחלה במצוות, ומטעה את האדם כאלו מסיתו לעשות מצוה, ואחר כך הוא מטעהו ומסיתו עוד יותר, עד שבא לעבירות גמורות בזדון חס ושלום. וזה ממש כמו בחינת השגעון של המשגע שנתכלכל ונטרף דעתו, עד שאומר לרע טוב וכו', אף על פי כן עדין יש בו איזה ניצוצי השכל והדעת, מה שאפלו לפי שטות וחסרון דעתו הוא מבין ויודע גם כן שאין לעשות דברים כאלו, ואף על פי כן הוא עושה אותם. עד שמחמת זה צריכים שתי תחבולות לרפואת המשגעים, הינו להכותם בכדי להכניע רשעת זדונם - שלא יהיה נוחה להם על כל פנים בשגיונותם, ולא יעשו על כל פנים הדברים שהם בעצמם מבינים גם כן שהם שגועין ושטות, וגם צריכין לשום עליהם שמות וקמיעות, בכדי לגרש מהם הרוח רעה שמכלכל ומטריף דעתם חס ושלום, עד שמהפכין ארחות ישר ואומרים לרע טוב וכו'. וכמו כן לענין רפואת האדם משגעוני היצר הרע, הוא צריך גם כן לשתי בחינות הנ"ל, הינו להכניע תחלה רשעתו וזדונו, שלא יעשה על כל פנים מה שהוא בעצמו מבין ויודע שהוא רע ועברה גמורה חס ושלום, וגם צריכין עוד לגרש ממנו הרוח רעה שטות שמחלבש עצמו במצוות ומטעה אותו כאלו מסיתו לעשות מצוה פנ"ל, וכל זה זוכין בשלמות רק על ידי עסק התורה שכוללה משתי מיני תחבולות הנ"ל.

ק"י. כתב בפרפראות לחכמה (אות י'), וז"ל: יעקב איש תם שהוא בחינת השכל וכו', בכאן מרמז שעיקר שלימות השכל דקדושה שהוא בחינת יעקב הוא דייקא 'תמימות', עכ"ל. (ע' בהערה הבאה).

ק"י. כמבואר לעיל (אות ג'), וכתב בקיצור (אות י"ב), וז"ל: עקר התקשרות אל השכל דקדושה הוא על ידי תמימות, שזה בחינת: "ייעקב איש תם" - כי יעקב זכה לאור השכל הנ"ל בשלמות.

ק"י. כן ביאר בפרפראות לחכמה (אות י"א), וז"ל: שמעתי מאבי ז"ל שהוא על דרך שפירש רש"י בפסוק (ויקרא כו, ג) "אם בחקתי תלכו" - שתהיו עמלים בתורה, ומבואר יותר בט"ז (או"ח סימן מ"ז ס"ק א') על פסוק (ירמיה ט, יב) "על עזבכם את תורת וגו' ולא הלכו בה" - שהוא ההילוך והטורח בהתורה.

ק"י. וכל זה, מקושר היטב לתחילת דברי רבינו בתורה זו, שצריך להסתכל בשכל של כל דבר,

מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (יִשְׁעִיָּה א, כו) "צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה". אֲזִי יתְעַבֵּר עֲנִיִּין דְּמַכְסִּין עַל עֵינָא. כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שָׁם נב, ח) "כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן", וּבְשִׁבִּיל זֶה נִקְרָא יוֹסֵף (בְּרֵאשִׁית מט, כב) "בֵּן פָּרַת עָלִי עֵין":

וּ וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִכְוֹן בְּתַפְלָתוֹ, שִׁיקְשֵׁר עֲצָמוֹ לְצַדִּיקִים שְׁבִדוֹר, כִּי כָּל צַדִּיק שְׁבִדוֹר הוּא בְּחִינַת מוֹשֶׁה מְשִׁיחַ, כְּמוֹ שְׁמַצִּיגוֹ, שֶׁהַצַּדִּיקִים קוֹרִין זֶה לָזֶה מוֹשֶׁה, כְּמוֹ מוֹשֶׁה שְׁפִיר קְאָמְרֵת' (שְׁכַת קא:). וּמוֹשֶׁה זֶה בְּחִינַת מְשִׁיחַ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בְּרֵאשִׁית מט, י) "עַד כִּי יָבֹא שִׁילָה" - 'דָּא מוֹשֶׁה מְשִׁיחַ' (זוהר בראשית כה: ודף כו.). וְכָל תַּפְלָה וְתַפְלָה שְׁכָּל אֶחָד מִתַּפְלָל, הוּא בְּחִינַת אֵיכָר מַהֲשְׁכִּינָה, שֶׁהֵם אֲבָרֵי הַמְּשָׁכָן, שְׂאִין שׁוּם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל לֹאֲעֲלֹא שִׁיפָא בְּשִׁיפָא כָּל חַד לְדוּכְתִּיָּה, אֲלֵא מוֹשֶׁה בְּלַחוֹד. בְּשִׁבִּיל זֶה צָרִיךְ לְהַבִּיא וּלְקַשֵּׁר כָּל הַתַּפְלוֹת לְצַדִּיק הַדוֹר, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת לט, לג) "וַיָּבִיאוּ אֶת הַמְּשָׁכָן אֶל מוֹשֶׁה". וְהוּא יוֹדֵעַ לֹאֲעֲלֹא שִׁיפָא בְּשִׁיפָא וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ קוֹמָה שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שָׁם מ, יז) "וַיָּקָם מוֹשֶׁה אֶת הַמְּשָׁכָן" (עֵיין זוהר פקודי רלח:):

ביאוד

ביאוד

מקורות ועיונים

וְכָל הַתּוֹרָה שְׁאֵדָם לִוְיָד לְשֹׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵם נִיצוּצֵי נִשְׁמוֹת, וְהֵם נִתְּלָבְשִׁים בְּתוֹךְ הַתַּפְּלָה, וְנִתְּחַדְּשִׁים שֵׁם בְּבַחֲיַנַת עֲבוּר. (כְּמוֹכָא בְּגִלְגּוּלִים, שְׂכָל הַנִּשְׁמוֹת בָּאִים בְּתוֹךְ הַמְּלָכוֹת בְּבַחֲיַנַת עֲבוּר וְנִתְּחַדְּשִׁים שֵׁם).

וְזֶהוּ (תְּהִלִּים יט, ב) "הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱלֹהִים", הֵינּוּ הַתּוֹרָה שֶׁהוּא אֵשׁ וּמִיָּם, הֵינּוּ בַחֲיַנַת הַנִּשְׁמוֹת. וּבָאִים בְּתוֹךְ הַתַּפְּלָה, שֶׁהוּא בַחֲיַנַת "כְּבוֹד אֱלֹהִים", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים סו, ב) "שִׁימוּ כְבוֹד תְּהִלָּתוֹ", בַּחֲיַנַת "תְּהִלָּתִי אֲחַטֵּם לָךְ". וְהַנִּשְׁמוֹת עִם הַתַּפְּלָה, הַנִּקְרָאת כְּבוֹד, עַל שֵׁם שֶׁהוּא מְלַבֶּשֶׁת (אוֹתָנוּ) [בְּכַת"י: אוֹתָם], כִּי ר' יוֹחָנָן קָרָא לְמַאֲנִיָּה מְכַבְּדוּתָא' (שַׁבַּת קיג), וְעַל יְדֵי זֶה נִקְרָאת "כְּבוֹד אֱלֹהִים". וְהֵן מְאִירִין זֶה לָזֶה; הַנִּשְׁמוֹת מְאִירִין לְהַתַּפְּלָה בְּבַחֲיַנַת הַעֲלָאת מִן נוֹקְבִין, וְהַתַּפְּלָה מְאִירָה לְהַנִּשְׁמוֹת בְּבַחֲיַנַת חֲדוּשִׁין, שֶׁהוּא מְחַדְּשֶׁת אוֹתָם בְּבַחֲיַנַת עֲבוּר, וְהַנִּשְׁמוֹת הַמְּלַבֶּשִׁין בְּתַפְּלָה, הַמּוֹכָאוֹת לְצַדִּיק שֶׁבְּדוֹר הֵם בְּבַחֲיַנַת (תְּהִלִּים מה, טו) "בְּתוֹלוֹת אַחֲרֶיהָ רַעוּתֶיהָ מוֹכָאוֹת לָךְ".

 ביאור

 מקורות ועיונים

אמר רבה בר בר חנה: זמנא חדא הוה קאזלינן בספינתא, וחזינן ההוא פורא דיתבא ליה חלתא אנביה, וקדחה אנמא עלויה. סברינן יבשתא הוא, וסלקינן ואפינן ובשלינן אנביה. וכד חם, גביה אתהפיד, ואי לא דהוה מקרבא ספינתא, הוה טבעינן (בבא בתרא עג:). פרוש רשב"ם: דיתבא חלתא אנביה, שהיה חול נקבץ על גבו: וקדח, עשבים על החול: וסברינן יבשתא היא, איי הים היא:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: 'חזינן להאי פורא' וכו', כי בגלותנו, כבכול, הקדוש ברוך הוא בהסתרת פנים, כמו שכתוב (תהלים ל, ח) "הסתרת פניך", שהוא בחינות רחמים, ופנה ערף שהוא בחינות דין. וכל תפלותינו ובקשתנו, על זה שפנה ערף אלינו, שייחזר את פניו, כמו שכתוב (שם כה, מז) "פנה אלי", וכמו שכתוב (במדבר ו, כה) "יאר ה' פניו". וכשאנו רואים ארך הגלות, ובכל יום אנחנו צועקים אליו ואינם נושעים, ויש מעמנו בני ישראל שמועים חם ושלום בלבם, שכל התפלות הם לריק, אבל באמת כל התפלות

 ביאור

ביאור

מקורות ועיונים

- הצדיקים שבכל דור ודור, הם מעלים אותם, ומקימים אותם, כמו שכתוב: "ויקם משה את המשכן". ומעלין כל שיפא ושיפא לדוכתיה, ובנין קומתה של השכינה מעט מעט, עד שישתלם שעור קומתה, אז יבוא משיח, דא משה, וישלים אותה, ויקים אותה בשלמות. וזה פרוש: 'חזינא להאי פורא' - הוא בחינת צדיק הדור, הנקרא דג (עין מאורי אור ערך 'דג', ובוהר שמיני ח"ג מב, ובדף רעח:), וזה בחינת משה משיח. 'דיתבא ליה חלתא אנגביה' - הינו התפלות שאנו מתפללים על זה, שבכחול פנה ערף אלינו. 'יתבא ליה' - הינו "ויבאו את המשכן אל משה", כי צריך להביא ולקשר את התפלה להצדיק שפדור. 'וקדחי עליה אנגמא' - הינו הנשמות הבאים עם התפלה, בחינת "בתולות אחריה רעותיה" וכו', כי הנשמות הן נקראין עשבין כמו שכתוב (יחזקאל מז, ו) "רכבה בצמח השדה נתתיד". 'וסברין יבשתא הוא' - הינו שהתפלות אינם עושים פרות, אבל באמת אינו בן, אלא 'סלקין ואפינן ובשלינן' - הינו כל התפלות סלקין ועולין. וכל מה שמרבין בתפלה, נבנה השכינה ביותר, ומכינה את עצמה לזווג, וזה 'אפינן

ובשלישן, פי אפיה ובשול הם הכנה לאכילה, לבחינת זיווג, כמו שכתוב (בראשית לט, ו) "כי אם הלחם אשר הוא אוכל". בשישתים קומה של כל השכינה, הינו על ידי רב התפלות, יכמרו רחמיו, ויתהפך מדת הדין למדת הרחמים. וזה 'כד חם' - הינו כפאשר יכמרו רחמיו. 'גביה אתהפך' - הינו שיתהפך מדת הדין למדת הרחמים.

ואי לא הוי מקרבינן לספינתא - הינו "למעני למעני אעשה זאת" (ישעיה מח, יא), בדאיתא במדרש (ויקרא רבה כו, ב) "מי הקדימני ואשלם לו" (איוב מא, ג). 'מי עשה לי מזוזה קדם שנתתי לו בית' וכו'. נמצא, שכל מעשים טובים שלנו וכל התפלות - הכל מאתו, ואין ראוי לחשב לקבל שכר על שום דבר. ואף על פי שגראה, שעל ידי תפלתנו ותורתנו יהיה הגאולה, אף על פי כן צריכין אנו לחסדו, שבחסדו יגאל אותנו. וזה 'אי לא מקרבינן לספינתא' - זה בחינת חסד, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (קידושין פב.) 'הספנין רבן חסידים', אי לא חסדו, טבעינן חס ושלום, בגלות.

וזה פרוש "אמור אל הכהנים" - בחינת תפלה. כמו שכתוב (דברים כו, יז)